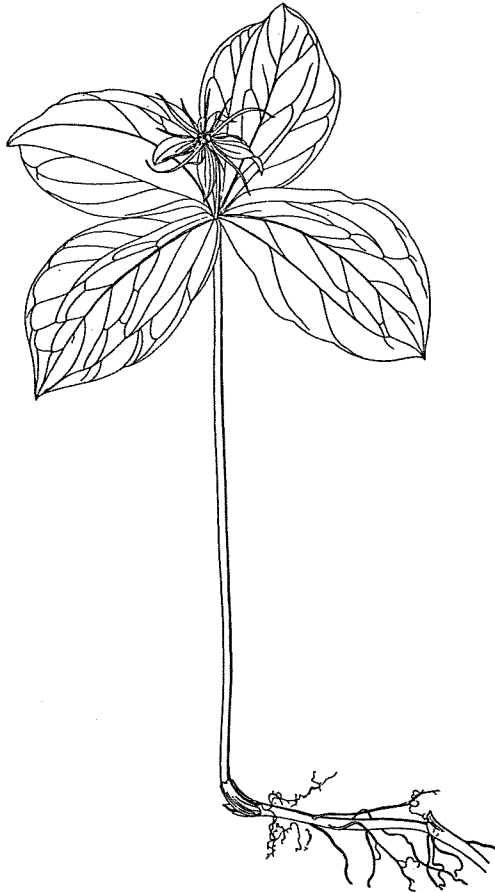

Lunds Botaniska Förening

Medlemsblad 2000:4

LUNDS BOTANISKA FÖRENING 2000

Adress: Botaniska Museet, Östra Vallgatan 18, 223 61 Lund
Postgiro: 8 35 22 - 3

Styrelse

Ordförande: Henrik Johansson, Korpralsgatan 5, 268 32 Svalöv;
tel arb: 0418-66 70 00, hem: 0418-66 28 73,
e-mail: henrik.johansson@mbox372.swipnet.se

Vice ordförande: Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga;
tel: 0435-522 32, e-mail: leif.sigbo@telia.com

Protokollsekreterare: Alf Porenus, Betesvägen 2, 240 10 Dalby;
tel: 046-20 11 94, e-mail: alf.porenus@alfa.telenordia.se

Programsekreterare: Åke Svensson, Norregatan 17, 289 32 Knislinge;
tel: 044-61 316, e-mail: ake.svensson@derm.mas.lu.se
Marie Widén, Botaniska Trädgården, Ö. Vallgatan 20, 223 61 Lund
tel: 046-13 86 60, e-mail: marie.widen@botan.lu.se

Kassör: Ragnhild Bengtsson, Trulstorp 3, Hurva, 241 94 Eslöv;
tel: 0413-314 74

Övriga ledamöter: Patrik Frödén, Göran Mattiasson, Kjell-Arne Olsson,
Torbjörn Tyler

Funktionärer

Sexmästare: Per Lassen, Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18,
223 61 Lund; tel: 046-222 89 77

Medlemsregistrator, arkivarie och distributör: Britt Snogerup,
Botaniska Museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund;
tel: 046-222 89 65, e-mail: britt.snogerup@sysbot.lu.se

Revisorer: Lennart Engstrand och Ragnar Ericson

Revisorsuppleanter: Linus Svensson och Bengt Bentzer

LUNDS BOTANISKA FÖRENINGENS MEDLEMSBLAD

Redaktör och ansvarig utgivare: Kjell-Arne Olsson, Evavägen 33,
296 32 Åhus, tel. 044-24 22 63
e-mail: kjell-arne.olsson@swipnet.se

Omslagsbilden:

Ormbär, *Paris quadrifolia*. Där inget annat nämns är teckningarna i detta medlemsblad hämtade ur Hess, Ladholt, Hirzel *Flora der Schweiz* 1972.

Information från Projekt Skånes Flora

Inventeringsläger i Skurup, 1-6 juli 2000

Sommarens inventeringsläger kommer att anordnas i Skurup under den första veckan i juli. Kring Skurup och på Trelleborgsslätten finns fortfarande många oinventerade rutor så under veckan kommer vi att arbeta efter principen att inventera smårutor i så många storrutor som möjligt; allt för att få en så god täckning som möjligt inför den kommande atlasen.

Under inventeringslägret bor vi på Skurups folkhögskola som ligger i utkanten av tätorten. På folkhögskolan erbjuds en god förläggning i enkelrum. Logikostnaderna kommer projektet att stå för men kostfrågan får du själv lösa (möjlighet till självhushåll finns på skolan). Liksom tidigare år inventerar vi i smågrupper under dagarna. Du som inte inventerat så mycket, kommer då att ha möjlighet att följa med en mera erfaren inventerare. På kvällarna träffas vi och diskuterar dagens fynd och får hjälp med svårbestämda växter.

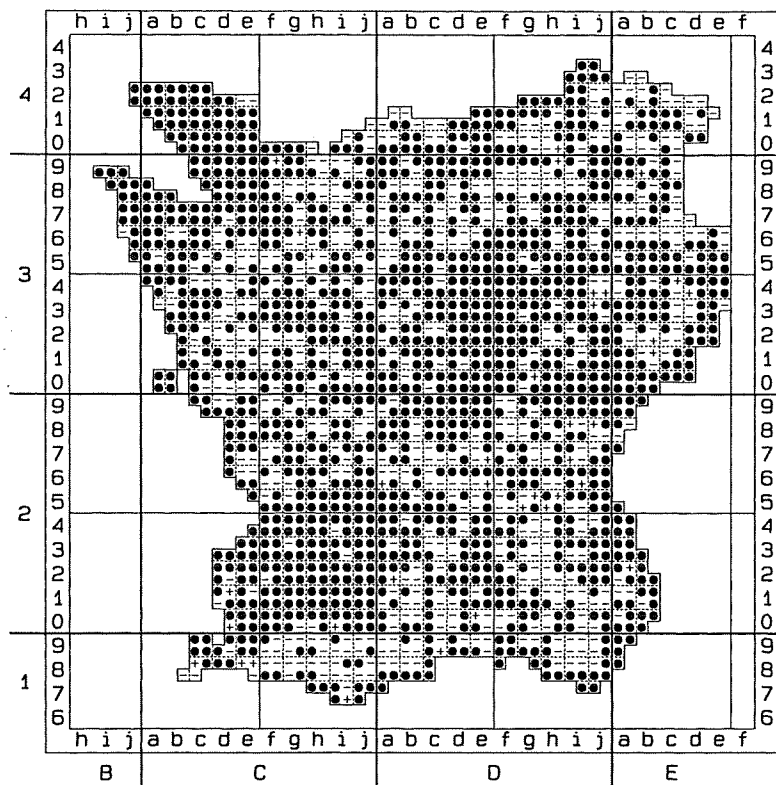
Sommarens inventeringsläger kommer utan tvekan att ge dig många fina botaniska upplevelser i de sydligaste trakterna av vårt landskap. Så boka redan nu vecka 27 år 2001 i din kalender och anmäl dig så snart som möjligt till Kjell-Arne tel. 044-24 22 63, e-mail: kjell-arne.olsson@swipnet.se.

Inlämning av rapporter och bokning av nya rutor

Många har redan nu lämnat in årets rapporter och belägg och inmatningsarbetet är inne i ett intensivt skede. Jag hoppas att även du lämnat allt ditt material. Om inte, gör det så snart som möjligt! Du som sedan flera år tillbaka har rutor med få eller inga fynd riskerar annars att bli avbokad från rutan. Detta är dessvärre nödvändig för att vi ska kunna få en verklig bild av inventeringslägret och ha möjlighet att se till att vi får en så bra täckning över landskapet som möjligt under de år som återstår innan den nya atlasen ska tryckas.

Från och med den 1 januari 2000 är det i princip endast möjligt att boka nya rutor i storrutor som är obokade eller dåligt inventerade. Dessutom är det möjligt att boka de inventeringsrutor som vi av olika skäl prioriterat som viktiga att inventera inför en kommande atlas. Dessa prioriterade rutor är markerade med "+" på kartan över bokningslägret.

Bokningsläget 2000-11-22

- Bokade rutor (1360 st)
- Obokade rutor (623 st)
- + Prioriterade rutor (36 st)

OBS Ändrat mötesdatum

Föreningsmötet i januari 2001 är ändrat till fredagen den 26 januari (alltså inte den 19 januari som det står i den tidigare utsända kallelsen). Mötet börjar som vanligt klockan 19.00 i "Gula huset" och föredraget är det samma som tidigare aviserats, d.v.s. Ulf Molou presenterar sin forskning om "Fjällväxter och klimatförändringar".

Beden. Stabil flora i 50 år.

Yngve Larsson

Min fru Marie-Anne och jag har under en följd av år finkammat ett litet område i Villie socken på Romeleåsens sydsluttning (NO- hörnet av ruta 2D1c Beden SV och SO- hörnet av Beden NV) för att se hur floran har förändrats under de år som gått sedan den förra inventeringen för Skånes Flora gjordes.

Bakgrunden till vårt intresse är att min morbror Nils Grimvall hade ansvaret för Villie och Slimminge socknar vid den inventering som gjordes 1941-1950. Jag gick på läroverket i Ystad och hade nyss börjat samla växter till det på den tiden obligatoriska herbariet. Genom att delta i en del av min morbrors exkursioner kunde jag få en del växter till skänks.

Det område vi har studerat är en gammal torvmosse och betesmark, i trakten kallad Bedamossen, och den omgivande skogen. Områdets omfattning framgår av karta, fig 1. Benämningen mosse är inte längre relevant. Den mesta torven är bruten. Torvtäkten upphörde något år in på 1940-talet och det återstår nu ett stort antal delvis igenvuxna torvgravar och två relativt djupa dammar. I övrigt utgörs marken av en artrik kalkfuktäng, några våtängar och några torrängar. Området har praktiskt taget varje år betats av kor och hästar. Den omgivande skogen utgörs i huvudsak av grovstammig ängsbokskog med inslag av andra lövträd.

I det sk Ystadsprojektet (Berglund 1991) har man studerat hur vegetation och landskap i området utvecklats från år 4000 f.Kr. till våra dagar. Bland annat har en pollenanalys gjorts av sediment från den sydvästra delen av mossen. Denna analys omfattar perioden 4000-1100 f.Kr. En markhistorisk studie (Nilsson & Pröjts 1986) täcker perioden 1750-1985. Av dessa studier framgår att någon form av jordbruk och boskapsskötsel förekommit inom området ända från c:a 3400 f.Kr. Två gårdar i Beden är kända sedan 1547 och det i vår undersökning aktuella området har sedan dess i huvudsak tillhört dessa gårdar, som nu är sammanslagna till en och ingår i Rydsgårds gods. Den markhistoriska studien visar att området alltsedan 1750 brukats som slätteräng och betesmark. Torvtäkt har förekommit från mitten av 1800-talet till början av 1940-talet. Inom Ystadsprojektet gjordes 1985 även en översiktlig inventering av floran i området (Bengtsson, Regnéll & Risinger 1986).

Grimvall intresserade sig särskilt för Bedamossen varför hans inventering är mycket noggrann. De flesta lokalangivelserna är ganska exakta och jag har med min gamla lokalkännedom i många fall kunnat gå direkt på de lokaler han angivit.

Studien har begränsats till ett urval av arter som kan anses vara karaktärsarter för biotoperna i området och som kan förväntas ha funnits eller finnas inom området. Urvalet har gjorts med ledning av bland annat tidigare studier av floraförändringar i Skåne (Tyler 1996 och Tyler & Olsson 1997) och Atlas över Skånes Flora (Weimark &

Weimark 1985). Alla arter som på 1940-talet ansågs vara allmänna och då ej registrerades och som fortfarande kan betraktas som allmänna har uteslutits. Av släktet *Carex*, som är särskilt rikt representerat i området, har dock för fullständighetens skull även allmänt förekommande arter inkluderats.

Grimvalls originalanteckningar finns tyvärr ej bevarade men baserat på uppgifter i Skånes Floras gamla kortregister har listats de arter, ingående i nämnda urval, som han rapporterade för området 1941-50. Även några enstaka fynd som rapporterats av bl a Henning Weimark och senare av bl a Örjan Nilsson har inkluderats. På motsvarande sätt har listats de arter som inrapporterats 1992 av Lennart Persson, som ansvarar för området vid den nu pågående inventeringen för Skånes flora. Listan över 1992 års fynd har kompletterats med de arter som Marie-Anne och jag har funnit vid ett flertal besök under åren 1995-2000.

I tabell 1 redovisas resultatet av inventeringen 1992-2000 jämfört med förra florainventeringen. Av de arter som ingår i urvalet har 102 arter som fanns på 1940-talet återfunnits, 8 arter har ej återfunnits och 17 nya fynd har gjorts. I studien ingår några arter som vid inventeringen på 1940-talet betecknades som allmänna och ej registrerades. Fynd av sådana arter har betraktats som återfynd.

Av de ej återfunna arterna är en, tagelsäv *Eleocharis quinqueflora*, sannolikt felbestämd eftersom en närbesläktad art finns bland de nya fynden. Av övriga arter som saknas är flera lätta att förbise. Det är egentligen bara två arter som med stor sannolikhet ej finns kvar: spåtistel *Carlina vulgaris* och ormbär *Paris quadrifolia*.

Hur många av de nya fynden som verkligen är nya arter för området är svårt att ha en uppfattning om. Av särskilt intresse är dock de nya fynden av nästrot *Neottia nidus-avis* (två lokaler), skogsknipprot *Epipactis helleborine*, strävlost *Bromopsis benekenii* och tallört *Monotropa hypopitys*. Av dessa fanns vid förra inventeringen Nästrot och Strävlost på en lokal vid Bostorp c:a 700 m längre åt SO men på den lokalen har de inte kunnat återfinnas. Den nya lokalen för strävlost är den fjärde i ruta Beden SV, c:a 2 km från de andra tre lokalerna (Brunet 1994).

Med beaktande av osäkerheten i en jämförelse av detta slag torde resultatet kunna tolkas som att florans i området är stabil. Floran har i varje fall inte försämrats. Detta kan utan tvekan tillskrivas den kontinuerliga hävden av betesmarken och ett varsamt skogsbruk. Markägaren är väl medveten om områdets kvalitéer och vårdar det väl med tanke på såväl flora som fauna.

Tallört
Monotropa hypohegia

Av särskilt intresse är att både sprödarv *Myosoton aquaticum* och sjöranunkel *Ranunculus lingua*, som nämns av Linné från närbelägna Rydsgård (Snogerup & Jörgensen 2000), finns inom området. Vidare kan noteras att att det inom området finns totalt minst 28 starrarter och 8 orkidéarter.

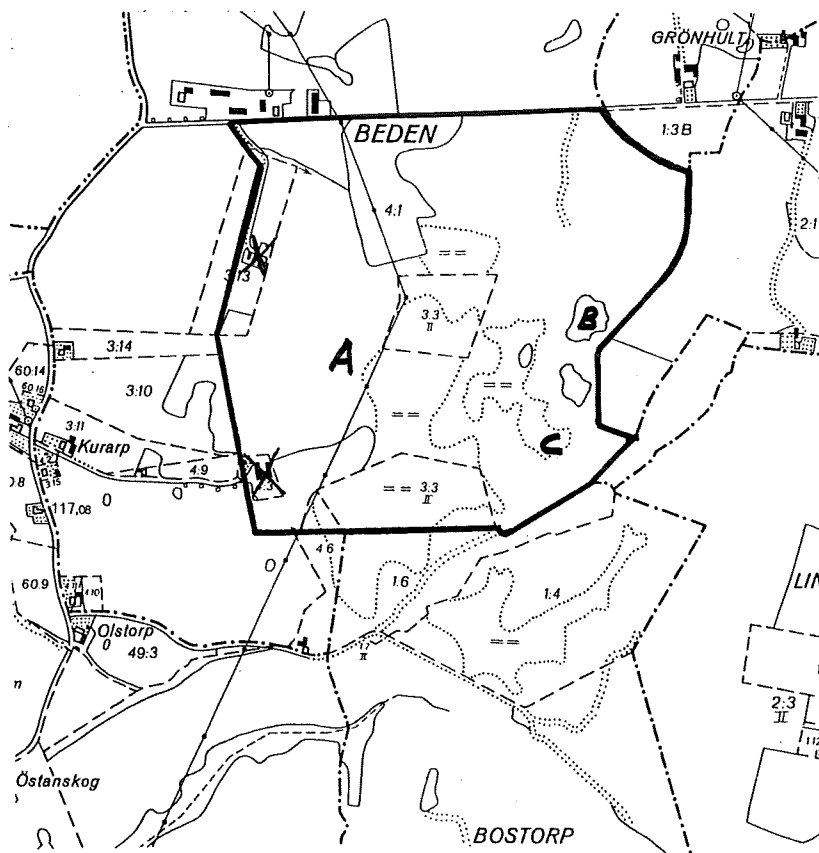
De mest intressanta växtlokalerna i området är ängsbokskogen SSO Bedens gård samt den norra dammen och kalkfuktängen i södra delen av betesmarken. Ängsbokskogen i slutningen ner mot mossen 500-600 m SSO Bedens gård (Fig 1: område A) är ett mycket rikt område. Där finns i ett brett fuktstråk ett mycket stort bestånd av vitskråp *Petasites albus*. Andra intressanta arter är vispstarr *Carex digitata*, vårärt *Lathyrus vernus*, sårläka *Sanicula europaea*, nästrot *Neottia nidus-avis*, tallört *Monotropa hypopitys* och strävlosta *Bromopsis benekenii*. Nästrot och tallört växer märkligt nog tillsammans i anslutning till en porös "berghäll" som enligt en spektralanalys av Leif Johansson vid Geologiska institutionen i Lund innehåller höga halter av kalcium och mangan. Den torde ha uppkommit genom utfällning av föreningar av dessa ämnen i grundvattnet som tränger ut i slutningen.

I omgivningarna av den norra dammen i betesmarken (Fig 1: område B) finns på våren massor av majnycklar *Dactylorhiza majalis* och senare på året åtskilliga starrarter. I kalkfuktängen i sydöstra hörnet av betesmarken (Fig 1: område C) finns rikliga förekomster av majviva *Primula farinosa* och slätterblomma *Parnassia palustris* samt flera starrarter bl a tagelstarr *Carex appropinquata* och näbbstarr *Carex lepidocarpa*. I närheten finns också knagglestarr *Carex flava*.

I motsats till Bedenområdet har det närliggande Bostorpområdet utvecklats i negativ riktning vad avser florán. För att gynna fågellivet har där gjorts en uppdamning, som förvandlat den gamla mossen och kalkfuktängen till en sjö. Där fanns på 1940-talet till en del samma arter som i Bedenområdet. Därtill fanns bl a gräsull *Eriophorum latifolium*, ängsskära *Serratula tinctoria* och brunstarr *Carex acutiformis*. Av dessa har gräsull och ängsskära försvunnit men brunstarr har gynnats av uppdamningen och finns nu i ett mycket stort bestånd. Uppdamningen har även gynnat bunkestarr *Carex elata* och svärdslilja *Iris pseudacorus*. I den omgivande lövskogen fanns bl a nästrot *Neottia nidus-avis*, strävlosta *Bromopsis benekenii*, lundskäfting *Brachypodium sylvaticum* och långstarr *Carex divulsa*. Av dessa har nästrot och strävlosta försvunnit men båda finns nu som nya fynd i Bedenområdet. Lundskäfting och långstarr finns kvar.

Slätterblomma
Parnassia palustris

Karta. Det undersökta området inlagt på 1973 års ekonomiska karta, skala ca 1:14000. De mest intressanta växtlokaler är markerade med A, B och C.

Ur Fastighetskartan © Lantmäteriverket Gävle 2000. Medgivande M2000/6134.

Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2000-11-13

Litteratur

- Berglund, B.E. (ed) 1991: The cultural landscape during 6000 years in southern Sweden. *Ecological Bulletins*, Munksgaard Copenhagen.
- Nilsson, M. & Pröjts, J. 1986: *Markhistorisk studie över Bedens fuktängar*. Växtekologiska Institutionen, Lunds Universitet.
- Bengtsson, S., Regnéll, G. & Risinger, B. 1986: *Översiktliga vegetationsbeskrivningar av områden kring Ystad*. Växtekologiska Institutionen, Lunds Universitet
- Tyler, T. 1996: Om floraförändringar i Skåne 1938-96. *Lunds Botaniska Förenings Medlemsblad* 1996:2.
- Tyler, T. & Olsson, K-A. 1997: Förändringar i Skånes flora under perioden 1938-1996. *Svensk Bot. Tidskr.* 91:3.
- Weimark, H. & Weimark, G. 1985: *Atlas över Skånes flora*. Lund
- Brunet, B. 1994: Utbredning av sällsynta lundgräs i södra Sverige. *Svensk Bot. Tidskr.* 88:2.
- Snogerup, S. & Jörgensen, M. 2000: *Från Skånska resa till Skånes flora*. Lund

Tabell 1. Resultat av inventeringen 1992-2000 jämfört med inventeringen 1941-1950

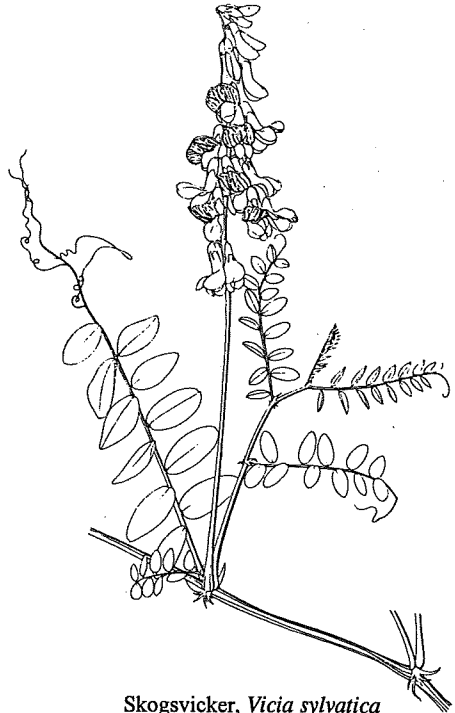
N - nytt fynd, 17 arter;

S - saknas nu, 8 arter;

Alla övriga återfynd, 102 arter

Humle, *Humulus lupulus* - N
 Sprödarv, *Myosoton aquaticum*
 Buskstjärnblomma, *Stellaria holostea*
 Lundarv, *Stellaria nemorum*
 Trolldruva, *Actea spicata*
 Blåsippa, *Anemone hepatica*
 Gulsippa, *Anemone ranunculoides*
 Knölsmörbomma, *Ranunculus bulbosus*
 Sjöranunkel, *Ranunculus lingua*
 Grodmöja, *Ranunculus trichophyllus* - N
 Ängsruta, *Thalictrum flavum* - S
 Smörbollar, *Trollius europaeus*
 Löktrav, *Alliaria petiolata*
 Sumpfräne, *Rorippa palustris*
 Gullpudra, *Chrysosplenium alternifolium*
 Luktsmåborre, *Agrimonia procera* - N
 Slätterblomma, *Parnassia palustris*
 Brudbröd, *Filipendula vulgaris*
 Blodrot, *Potentilla erecta*
 Gulvial, *Lathyrus pratensis* - N
 Vårärt, *Lathyrus vernus*
 Puktörne, *Ononis repens* - N
 Skogsvicker, *Vicia sylvatica*
 Vildlin, *Linum catharticum*
 Skogsbingel, *Mercurialis perennis*
 Jungfrulin, *Polygala vulgaris*
 Underviol, *Viola mirabilis*
 Lundviol, *Viola reichenbechiana*
 Skogsviol, *Viola riviniana*
 Stor häxört, *Circea lutetiana*
 Rosendunört, *Epilobium hirsutum*
 Kärdunört, *Epilobium palustre*
 Luddunört, *Epilobium parviflorum* - N
 Bäckmärke, *Berula erecta*
 Spikblad, *Hydrocotyle vulgaris*
 Kärsilja, *Peucedanum palustre*
 Säriläka, *Sanicula europaea*
 Krusfrö, *Selinum carvifolia*
 Vattenmärke, *Sium latifolium* - N
 Rödkörvel, *Torilis japonica*
 Tallört, *Monotropa hypopitys* - N
 Vattenblink, *Hottonia palustris*

Topplösa, *Lysimachia thyrsiflora*
 Majviva, *Primula farinosa*
 Gullviva, *Primula veris*
 Myskmadra, *Galium oderatum*
 Lungört, *Pulmonaria obscura*
 Blåsuga, *Ajuga pyramidalis* - N
 Gulplister, *Lamiastrum galeobdolon*
 Vattenmynta, *Mentha aquatica*
 Frossört, *Scutellaria galericulata*
 Stinksyska, *Stachys sylvatica*
 Besksöta, *Solanum dulcamara*
 Vätteros, *Lathraea squamaria*
 Vattenveronika, *Veronica
 anagallis-aquatica* - S
 Skogsveronika, *Veronica montana* - S

Skogsvicker, *Vicia sylvatica*

- Tätört, *Pinguicula vulgaris*
 Vattenbläddra, *Utricularia vulgaris*
 Rödkämpar, *Plantago media*
 Desmeknopp, *Adoxa moschatellina*
 Ängsvädd, *Succisa pratensis*
 Nässelklocka, *Campanula trachelium*
 Hässelklocka, *Campanula latifolia*
 Spåttistel, *Carlina vulgaris* - S
 Rödklint, *Centaurea jacea*
 Jordtistel, *Cirsium acaule*
 Kåltistel, *Cirsium oleracium*
 Kärrfibbla, *Crepis paludosa*
 Sumpnoppa, *Gnaphalium uliginosum*
 Vitskråp, *Petasites albus*
 Pestskråp, *Petasites hybridus*
 Ormbär, *Paris quadrifolia* - S
 Storrams, *Polygonatum multiflorum*
 Vårlök, *Gagea lutea*
 Lundvårlök, *Gagea spathacea*
 Svärdslilja, *Iris pseudacorus*
 Jungfru Marie Nycklar, *Dactylorhiza maculata*
 Majnycklar, *Dactylorhiza majalis*
 Ängsnycklar, *Dactylorhiza incarnata*
 Skogsknipprot, *Epipactis helleborine* - N
 Tvåblad, *Listera ovata*
 Nästrot, *Neottia nidus-avis* - N
 S:t Pers Nycklar, *Orchis mascula*
 Grönv nattviol, *Platanthera chlorantha*
 Kärrsälting, *Triglochin palustre*
 Vasstarr, *Carex acuta*
 Tagelstarr, *Carex appropinquata*
 Trindstarr, *Carex diandra* - S
 Vispstarr, *Carex digitata*
 Plattstarr, *Carex disticha*
 Långstarr, *Carex divulsa* - N
 Stjärnstarr, *Carex echinata*
 Bunkestarr, *Carex elata*
 Rankstarr, *Carex elongata*
 Slankstarr, *Carex flacca*
 Knaggstarr, *Carex flava*
 Grusstarr, *Carex hirta*
 Ängsstarr, *Carex hostiana*
 Trådstarr, *Carex lasiocarpa*
 Näbbstarr, *Carex lepidocarpa* - N
 Snårstarr, *Carex muricata*
 ssp. *lamprocarpa* - N
 Hundstarr, *Carex nigra*
 Harstarr, *Carex ovalis*
 Blekstarr, *Carex pallescens*
 Hirsstarr, *Carex panicea*
 Vippstarr, *Carex paniculata*
 Slokstarr, *Carex pseudocyperus*
 Loppstarr, *Carex pulicaris*
 Skärmstarr, *Carex remota*
 Flaskstarr, *Carex rostrata*
 Piggstarr, *Carex spicata*
 Skogsstarr, *Carex sylvatica*
 Blåsstarr, *Carex vesicaria*
 Ärtstarr, *Carex serotina*
 Tagelsäv, *Eleocharis quinqueflora* - S
 Agnsäv, *Eleocharis uniglumis* - N
 Skogssäv, *Scirpus sylvaticus*
 Lundskafting, *Brachypodium sylvaticum* - S
 Darrgräs, *Briza media*
 Strävlost, *Bromopsis benekenii* - N
 Lundelm, *Elymus caninus*
 Långsvingel, *Festuca gigantea*
 Skånst mannagräs, *Glyceria plicata*
 Lundslok, *Melica uniflora*
 Bergslok, *Melica nutans* - N
 Hässlebrodd, *Milium effusum*
 Blåtätel, *Molinia caerulea*

Stor ögontröst i Skåne 1990 – 2000

Rickard Åkesson

I denna rapport vill jag beskriva den aktuella situationen för stor ögontröst, *Euphrasia rostkoviana* subsp. *rostkoviana* i Skåne. Arten är klassad som starkt hotad (EN) i *Rödlistade arter i Sverige 2000*.

BESKRIVNING

Stor ögontröst är en 1-3 dm hög halvparasit med motsatta, brett rundade, klargröna blad. Dessa har, liksom foderbladen, långt skaftade glandler. Av de svenska ögontröstarterna är det endast underarterna av *Euphrasia rostkoviana* som har denna typ av behåring. Blommorna, som är tvåläppiga, är vita med mörklila längsstreck och gul fläck i svalget; sällan är överläppen lila. Blomningstiden infaller i juli och varar till september.

UTBREDNING OCH STATUS

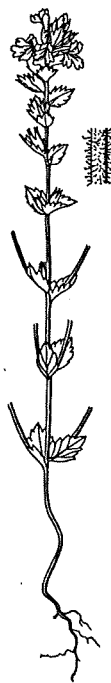
I Sverige är stor ögontröst känd från totalt 48 lokaler, varav 27 i Skånes kalktrakter, en i sydvästra Blekinge, en äldre i Bohuslän samt 20 på Falbygden i Västergötland. Under år 2000 har arten återfunnits på 6 lokaler i Skåne och under år 1999 på 8 lokaler i Västergötland, varav 3 lokaler hyser en population på mindre än 50 individ.

I Danmark är den funnen på sju lokaler, men förefaller numera vara försvunnen då den senast sågs 1963. Från Finland är den känd från fyra bottenvikshammar, till vilka den kom in under 1940-talet med hö från Tyskland. Det är okänt om den fortfarande finns kvar. Stor ögontröst är ej känd från Norge.

Stor ögontröst har en totalutbredning som täcker Mellaneuropa utom de mest atlantiska och kontinentala delarna. I England är den sällsynt.

EKOLOGI.

Stor ögontröst växer i kalkfuktängar, i Skåne även i måttligt blöta kalkkärr. Sådana marker är i våra dagar i regel hävdade med bete. Arten har alltid ett antal andra starkt kalkgynnade fuktmarksväxter i följe, t ex näbbstarr *Carex lepidocarpa*, honungsblomster *Hermidium monorchis*, kärrknipprot *Epipactis palustris*, slätterblomma *Parnassia palustris*, sumpgentiana *Gentianella uliginosa* och majviva *Primula farinosa*.

Stor ögontröst

LOKALER MED STOR ÖGONTRÖST

Naturreseptet Stångby mosse

Området avsattes som naturreseptet efter regeringsbeslut 1983. Växten finns på en begränsad yta på ”ryggar” i övergången mellan kalkfuktäng och omgivande kärr. En rad intressanta följdarter finns i kärret.

Göran Mattiasson såg 2000 ex den 2 september i år. Sven Snogerup fann 1999 ungefär samma rika blomning. Så många exemplar var det många år sedan det fanns i Stångby. Många individer var högvuxna, flergreniga och mångblommiga, vilket innebär att individantalet såg ut att vara ännu större.

Även om individantalet visar på en klart förbättrad hävd, borde betetrycket vara något högre än idag. I månadsskiftet juni – juli i år såg ängsmarken (liksom de senaste åren) ut att invaderas av bladvass. Två månader senare var mycket av bladvassen uppäten eller nedtrampad. Betet var betydligt sämre tidigare och 1993 kunde endast 102 exemplar noteras (Göran Mattiasson). Under 1995 sågs 100 individer (om ingen annan nämns är rapportören fortsättningsvis Richard Åkesson). En liknande ökning av individantalet kunde Thomas Karlsson notera under 1970 – talet då betetrycket i området förbättrades. Individantalet var 1660 ex den 11 september 1978. (Thomas Karlsson).

Siesjö

Lokalen är en kalkpåverkad fuktäng som ligger ca 400 m N-NNV Siesjö och 1,2 km S-SSV Håkanryds gård i Ivetofta socken. Avståndet till blekingegränsen är knappt 500 m. Lokalen inventerades av Sam Skällberg och Torgny Roosvall den 26 augusti och de uppskattade antalet blommande exemplar av stor ögontröst till ett 100-tal över ett drygt 1 hektar stort område (fuktängen är 150-200 m lång i öst-västlig och 75-100 m i nord-sydlig riktning).

Betesmarken var i år ganska väl hävdad av betande djur. Längst i öster är betesmarken betydligt blötare. Djuren går inte lika ofta in i denna del som därför är svagare hävdad än den övriga delen. På fuktängen växer ett stort antal mindre vanliga arter. Exempelvis har nålstarr *Carex dioica*, loppstarr *C. pulicaris*, ängsstarr *C. hostiana*, tagelstarr *C. appropinquata*, smörboll *Trollius europaeus*, krissla *Inula salicina*, ängsskära *Serratula tinctoria* och klasefibbla *Crepis praemorsa* noterats på lokalen.

Naturreseptatet Högestads mosse

Området avsattes som naturreseptat 1961. Området är en mosaik av fukt- och kärrängar med moränryggar. Thomas Karlsson fann växten den 12 september 1978 på en begränsad fläck i en sluttning. Individantalet var då 54 ex.

Tidvis har lokalen betats alltför hårt. Ett bestånd av vanlig ögontröst *Euphrasia stricta* som fanns i samma miljö var borta 1978 men har senare återkommit. Kärrängsslätten delas av ett stängsel i två fällor. Både norra och södra fällan betades 1978, men stor ögontröst var utgången i den norra fällan då denna del växte igen på 1970 – talet.

Den 23 augusti i år påträffades ca 2400 ex. Under tidigare år har jag missat två större bestånd i rikedomen av vanlig ögontröst. På den plats där tidigare räkning skett var antalet ca 440 ex mot 200 ex 1997 (1996 - 250 ex, 1995 - 200 ex, 1992 - 900 ex). Betet var i år bättre än 1995 (då hade lokalen ej betats sedan 1992) men kan förbättras. Om arten ska överleva på lokalen krävs att betetrycket inte minskar. Tidigare års uppslag av björk var borta i år.

Med tanke på reservatets storlek och den nuvarande förekomsten av stora igenväxningsmarker, borde arten med bättre hävd kunna öka inom området.

Naturreseptatet Benestads backar

Området ligger väster om Benestads kyrka i den sydvästexponerade sluttningen mot Fyleån. Fyledalen täcks på stora ytor av moränlera, som i själva dalen har täckts med andra glaciala bildningar. Torrbackarna består av kalktuff, uppbyggd av utsilande grundvatten som passerat kalkrikt isälvsgrus ovanför sluttningen. På backarna omväxlar torra partier med kärr på platåer och vid källor. Backsluttningen fåras av flera rännilar, som är kantade av fuktängsvegetation. Stor ögontröst är bunden till dessa fuktängsbårder längs rännilarna.

Thomas Karlsson fann 500 exemplar av stor ögontröst den 9 september 1978. Individerna var små och klana varför han ansåg att betetrycket inte fick öka. Under det nu gångna året fanns det ca 2200 exemplar. Under 1995 var antalet individ omkring 600 och 1991 omkring 2300. En mindre yta där ungefär 200 individ växte i år har inte tagits med i tidigare årsredovisningar.

Betrycket har varit bra i år men då exemplaren liksom tidigare är förhållandevis småvuxna kan ett utökat betetryck vara till direkt skada för arten. Vid foten av silkärret och backarna finns rikligt med uppslag av hagtorn och i backarna tättnar buskagen. Dessa kan inte tas bort eller reduceras genom utökat bete utan måste röjas manuellt.

Fårarp

Lokalen är en kärrsänka i en stor betesmark. Stor ögontröst växer endast i en bård av kalkfuktäng som kantar kärret i öster. Den förekommer inte i det kulturbete som ansluter uppåt i slutningen. Under 1970-talet betades området ganska intensivt. Tramp och gödsling har medfört en viss ogräsinblandning och utarmning av fuktängsvegetationen.

Thomas Karlsson fann växten i två närliggande fällor den 11 september 1978. Individantalet var då 1500 respektive 160 exemplar. I år var antalet exemplar omkring 490 uppdelat på tre dellokaler (140, 180 respektive 170 ex). Tidigare årsräkningar har givit följande resultat: 1997 - 210 ex, 1996 - 170 ex, 1994 - 530 ex, 1992 - 440 ex och 1991 - 150 ex. Växten överlever endast genom att två av dellokalerna utgörs av en kalkfuktäng med måttlig igenväxning. Betet har försämrats betydligt under 1990-talet. Endast slänterna av dalen är betade men visar tydliga tecken på gödselpåverkan. Även stängslet är i dåligt skick. Åtgärder måste snarast vidtas. Bland annat måste betestrycket öka om stor ögontröst ska kunna överleva i området.

Toarpskärret

Stor ögontröst växer i en svagt sluttande kärräng. Betesfällan är vidsträckt och djuren har stora torrare ytor att röra sig över. Varken i år eller under 1970-talet fanns några tecken på igenväxning av betesmarken.

Sedan 1970-talet är detta den enda kvarvarande lokalen i Skåne där stor ögontröst kan studeras i intakt kärrängsvegetation. Populationen är den största i Sverige och med nuvarande markanvändning är den livskraftig. Lokalen är intressant även genom att sumpröksvamp här har en ovanligt rik förekomst.

Thomas Karlsson fann 7000 exemplar av stor ögontröst den 9 september 1978. Antalet uppgår idag till mer än 5000 exemplar. 1995 rapporterades ca 6600, 1992 ca 5500 och 1991 ca 3700 individ.

Betesmarken har försetts med nytt stängsel och djurbesättningen av kvigor är stor. Betet är bra och bör inte bli hårdare. I början av 1990-talet fördjupades ett dike i skogen intill. Detta medförde en viss uttorkning då diket avvattnar kärrängen. Antalet exemplar av stor ögontröst bedömdes då understiga 4000. Efter samråd med djurhållaren sattes ett dämme i diket 1992 som fortfarande fungerar. Effekten av en bibehållen kärräng märktes direkt och resulterade i en ökning av antalet stor ögontröst. Området ligger på den södra slutningen av en större dalgång. På den norra slutningen finns en lokal för bland annat fältnocka *Tephrosia integrifolia*. Det nu aktuella området med kärräng, torrängar och diabasgångar borde skyddas som naturreservat, inte minst med hänsyn till de rika förekomsterna av stor ögontröst och sumpröksvamp i en relativt opåverkad kärräng.

LOKALER DÄR ARTEN FÖRSVUNNIT UNDER 1990-TALET

Naturreservatet Dagstorp

Området blev naturreservat 1981 (även anmält som Natura 2000 objekt). Stor ögontröst fanns i ett bestånd i ett litet område med kalkfuktäng, Thomas Karlsson fann den 22 augusti 1981 omkring 100 exemplar.

Betetrycket var tidigare hårt i Dagstorps mosse och området med stor ögontröst inhägnades 1992 för att skydda det mot bete. Tyvärr hävdades aldrig denna yta på annat sätt, varför vegetationen blev alltmer högvuxen. Göran Mattiasson såg 5 ex av blommande stor ögontröst den 9 augusti 1994, vilket var sista gången växten noterades på lokalen. 1995, samma år som inhägnaden togs bort, rapporterade Floraväktarna 0 exemplar.

Dagstorps mosse har i övrigt en intressant kalkpåverkad flora med bland annat svarttåg *Juncus anceps*.

Baldringe

Baldringekärret är en klassisk botanisk lokal, med olika typer av kalkkärr och kalkfuktäng utmed en bäck som avvattnar delar av Högestads mosse.

Stor ögontröst fanns i tre bestånd, sammanträngda på små kärrängsytor. Den 9 september 1978 återfann Thomas Karlsson omkring 1700, 400 respektive 53 exemplar. Redan då var igenväxningen på gång, om än långsamt. Arten fanns under 1940-talet även i fuktängar i området men härifrån försvann den på grund av igenväxning.

För att försöka rädda arten röjdes i början av 1990-talet en mindre yta (400 m²) av Ystads Biologiska Förening. Under 1992 noterades totalt 67 exemplar. Tyvärr kunde röjningsarbetet inte följas upp under kommande år. Sedan 1995 betas området åter, men inte vid något tillfälle under åren 1995-1997 kunde växten återfinnas.

DISKUSSION

Tre av de sex skånska lokalerna är skyddade som naturreservat och har även anmälts till EU:s nätverk av värdefulla naturområden - Natura 2000.

Skötsel föreskrifterna inom reservaten är inte anpassade till stor ögontröst. Artens överlevnad styrs av betetryck och grundvattentillgång. Stor ögontröst tål vare sig ett för hårt eller ett för svagt betetryck. På flera lokaler, som exempelvis Fårarp och Högestads mosse, har den överlevt i kärr- och fuktängar där igenväxningen är långsam.

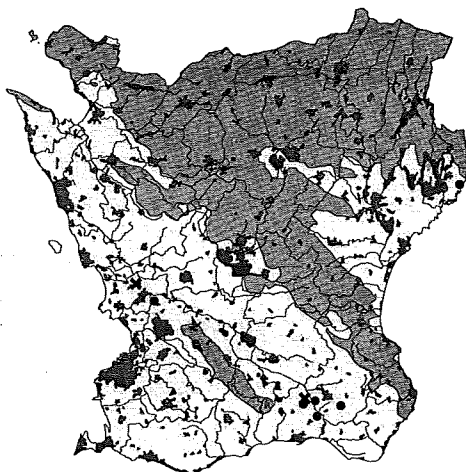
Anledningen till att arten försvann från Dagstorps mosse, var först överbetning och därefter en inhägnad som inte följdes upp med slåtter. Detta skedde trots ett naturvårdsförordnande.

I Baldringe, där det saknades bete, gick Ystads Biologiska Förening in med slåtter under ett par år (Dag Hansen, Ystad). Efter åren med slåtter följde en period utan slåtter eller bete. Att hävden uteblev under några år resulterade i att stor ögontröst försvann från området. Fröna behåller nämligen sin grobarhet i högst två år varför även en individrik lokal snabbt kan spolieras.

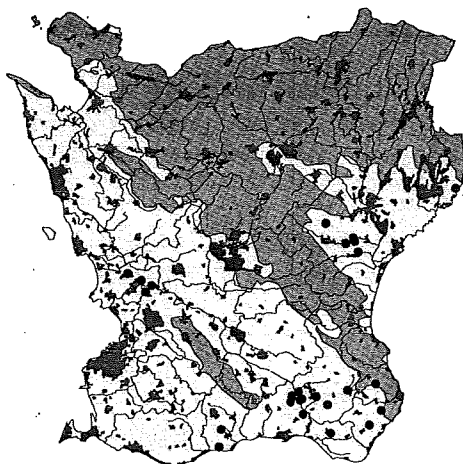
Toarpskärrret bör anmälas som ett Natura 2000 objekt och de tre områden som ej har skydd genom ett naturvårdsförordnande bör ges ett sådant då det gäller små arealer med höga naturvärden. Samtliga sex lokaler bör få skötsel-föreskrifter som tillgodoser artens behov. För att arten ska kunna överleva på sikt krävs att betes-trycket årligen anpassas till tillgången på bete. Endast bete med nöt bör tillåtas. Arten bör få hjälp att sprida sig till närliggande mark inom objekten.

Litteratur

- Gärdenfors, U. 2000: *Rödlistade arter i Sverige 2000*. Art databanken. SLU. Uppsala.
- Karlsson, T. 1982: *Euphrasia rostkoviana i Sverige. Växtekologiska studier, Vol. 15*. Svenska Växtgeografiska Sällskapet. Uppsala.
- Regnéll, G. 1976: Naturreservatet Benestads backar – vegetation och flora. *Svensk Bot. Tidsskr.* 70: 17–42. Stockholm.
- Mattiasson, G. & Olsson, K.-A.: *Floraväxtverksamheten i Skåne. Årsrapporter 1990 – 2000*. Lunds Botaniska Förening. Lund.

Lokaler för stor ögontröst i Skåne under 1990-talet
● 1999 x Försvunnen under 1990-talet

Lokaler för stor ögontröst i Skåne 1885-1999

Buskvicker i Skåne

Göran Mattiasson

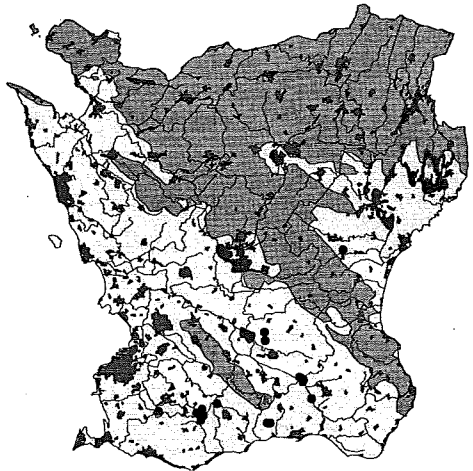
Buskvicker *Vicia dumetorum* förekommer på 25-30 platser i landet varav hälften i Skåne. Sommaren år 2000 har samtliga nu kända växtplatser med buskvicker i Skåne besökts. Arten finns idag på 14 olika platser i landskapets södra del.

Buskvicker är rödlistad som sårbar i *Rödlistade arter i Sverige 2000*.

Lena Gustafsson har 1992 i *Svensk Botanisk Tidskrift* 86:233-242 "*Buskvicker, Vicia dumetorum i Sverige*" beskrivit 11 växtplatser i Skåne. Under inventeringen av Skånes Flora har ytterligare fyra växtplatser antecknats.

I samband med Gustafssons undersökningar 1990/91 "utlovades" att Floraväktarna i Skåne skulle genomföra en uppföljning av buskvickerns utveckling i landskapet. Kartläggningen av buskvicker har genomförts i Skåne under åren 1978, 1985, 1990 och 2000, vilket gör det möjligt att följa artens och de olika beståndens utveckling.

Sammanfattningsvis kan konstateras att antalet växtplatser i stort har varit relativt konstant under perioden 1975-2000. Antalet skott på lokalerna är i år det största som noterats under 15-årsperioden. Kristinelund har den i särklass största populationen i Skåne - ja, kanske rentav i landet. Buskvicker har expanderat kraftigt på 4 platser: Torsbo, Enligheten 1, Röddinge 1 och Kristinelund - se tabell. Markomrörning har förekommit inom de tre förstnämnda lokalerna. Ljustillgången är idag god inom alla fyra platserna.. Inom Torsbo bedömdes arten 1990 vara utdöende, men röjning och markomrörning har skapat förutsättningar för buskvickern att istället vidga sitt utbredningsområde. På Enligheten 1 har buskvicker etablerat sig på en helt ny plats i närheten av den tidigare förekomsten, därefter expanderat kraftigt, så att arten numera täcker ett stort område. Förökningen sker dels genom fröspridning, dels vegetativt från den greniga jordstammen, vilket medför att stora snår kan bildas på kort tid.

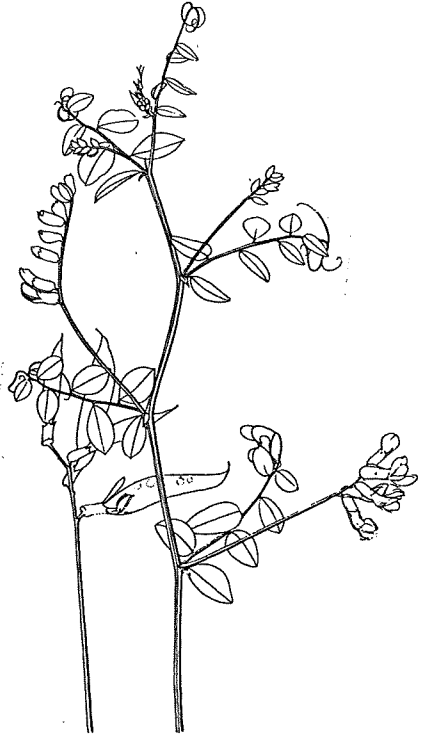

Buskvicker i Skåne 1990-

Buskvicker har försvunnit från skogslokalen i Röddinge, vilket var väntat, eftersom populationen gick starkt tillbaka under åren 1988-1990, när skogsträden växte upp. En liknande tillbakagång har startat i Frialid, där uppväxande träd successivt medför allt sämre livsvillkor för vickern. Arter har minskat på ytterligare två platser.

Tillbakagången i vägkröken vid Hjortholmshuset har varit kraftig men populationen har kompenserat minskningen med en ökning av individantalet längre västerut i ett område mellan vägen och ett hygge. Minskningen vid Nyvångshus är ett resultat av markskador efter virkestransporter av stormfälld skog (stormen 3 december 1999). Markskadorna skapar kanske förutsättningar för buskvicker att sprida sig på nytt i området?

Lyckås, Fågelsång och Frisbjer är tre nya områden med buskvicker. Från Fågelsång (upptäckt av Torbjörn Tyler 1993) och Frisbjer (upptäckt av Ragnar Ericson 1989) finns inga tidigare uppgifter om buskvicker i Skånes Floras arkiv. Växtplatsen i Lyckås upptäcktes 1994 av Margareta Edqvist och Inger Bergqvist. Arten är tidigare känd från området kring Lyckås men efterforskningar både 1985 och 1990 resulterade inte i något återfynd på den uppgivna växtplatsen. Nu kan konstateras att arten flyttat sig något från en tidigare känd växtplats. Förekomsten vid Elinedal i Svedala kommun, rapporterad senast 1992 av Per Blomberg - tidigare känd och förgäves eftersökt 1985 - var återigen försvunnen i år. Buskvicker som rapporterades 1990 och 1992 från vägrener vid järnvägsövergången i Marsvinsholms skog, nära lokalen Ensligheten 1, finns inte längre kvar. Lena Gustafsson uppger att buskvicker "är en typisk "flyttare" som både dyker upp på nya lokaler och försvinner från gamla" samt "att dess förmåga att spridas till nya växtplatser gör att den inte är allvarligt hotad".

Buskvicker, *Vicia dumetorum*

Tabell**Buskvicker i Skåne**

"... omrörning av mark och utglesning av skog är positivt, men hur detta ska göras mer i detalj känns osäkert. Något speciellt måste det vara med platserna där den etablerar sig, annars skulle den vara betydligt vanligare".

(Ur brev från Lena Gusafsson den 21 november 1990).

Lokal Skåne	Antal skott			
	1978	1984/85	1990/91	2000
1. Torsbo, <i>Skurup sn</i>	25	200	35	>2000
2. Hjortholmshuset, <i>Gärdslov sn</i>	100-tal	100-tal	500	150
3. Gabelljung, <i>Gärdslov sn</i>	100	100	2000	2000
4. Havgård, <i>Böringe sn</i>	200	10	75	85
5. Ensligheten 1, <i>Balkåkra sn</i>	-	100	1000-tal	>3000
6. Ensligheten 2, <i>Balkåkra sn</i>	-	-	120	50
7. Nyvångshus, <i>Baldringe sn</i>	1000	1000	1000	100
8. Röddinge 1, <i>Röddinge sn</i>	0	100	30	>2000
9. Röddinge 2, <i>Röddinge sn</i>				
• lokal 1	10	10	10	0
• lokal 2	0	0	25	5
10. Frualid, <i>Öved sn</i>	3	3	300	200
11. Kristinelund, <i>Ö. Sönnarslöv sn</i>	rikligt	>1500	>3000	>10000

Nya lokaler	Upptäckt	Antal skott år 2000
12. Lyckås, <i>Högestad sn</i>	1994	100
13. Frisbjer, <i>Böringe sn</i>	1989	2000
14. Fågelsång, <i>Öved sn</i>	1993	250
15. Elinedal, <i>Svedala sn</i>	1992	0

Lokalerna 1 - 11 är indentska med lokalerna hos Lena Gustafsson (SBT 86. 1992).
Lokalerna 12 - 15 är nytillkomna lokaler, Projekt Skånes Flora.

1978-års uppgifter från Helge Rickman är insamlade åt Projekt Linné.

1984 - 1990-års uppgifter är redovisade av Göran Mattiasson.

1990 - 1991- års uppgifter är hämtade från SBT 86. 1992, Lena Gustafsson.

2000-års uppgifter från Göran Mattiasson till Floraväktarnas Årsrapport.

Berättelse om tre dagars botaniskt resande i Skåne i begynnelsen av augusti månad år 2000.

Jan Thomas Johansson

Drevkarlsstigen 2^{nr}, SE-192 53 Sollentuna

Fredagen den fjärde augusti vid klockslaget 8³⁰ tog följande sex Floras vapendragare plats i tvenne bilar, för att pröva lyckan i Sydvästskånes såväl tassemarker som civiliserade orter:

Björn Aldén, sommarskåning, intendent vid Göteborgs botaniska trädgård och även boende därstädes, **Karl Evert Flinck**, förut verkställande direktör för Findus, numera pensionerad och boende i Bjurus socken,

Jan Thomas Johansson (förf.), skåning i exil och lektor i växtsystematik vid Stockholms universitet,

Bertil Nosslin, professor emeritus i klinisk kemi och lundabo,

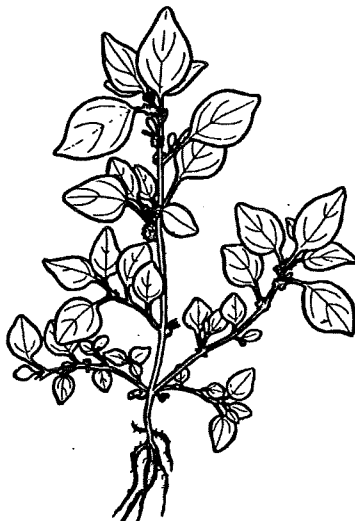
Rune Svensson, odalman med gård på slätten i Vallkärra socken, samt

Bengt Örneberg, pensionerad tandläkare och husägare i Malmö.

Lördagen den femte augusti fägnade **Hadar Emanuelsson**, professor emeritus i zoologisk fysiologi och lundabo, övriga deltagare med sin närvaro.

Söndagen den sjätte augusti for blott Rune och förf. ut på resa i västra Skåne.

Exkursionen begyntes med en kort vandring i Lund (1). Berberishäcken *Berberis thunbergii* framför Geologiska institutionens östra gräns mot Sölvegatan hyser fortfarande berberis-snyltrot *Orobancha lucorum* i välmåga. Hon har dvalts på platsen i minst en mansålder, från begynnelsen insädd. Inhemsk är hon enbart i östra Alpema. Under och intill en cementkruka på gångstigen mot institutionens huvudentré beskådade vi ett flertal välvuxna plantor av den sydvästeuropeiska greniga väggörten *Parietaria judaica*. Rune förtalte att örten sannolikt hade förts dit jämte *Pelargonium*, *Ageratum* och *Canna* från de växthus i Lund i vilka Akademiska Hus AB hyser odlingar av trädgårdsplantor. Den greniga väggörten har sedan många år tillbaka sitt hemvist som ogräs i experimentalväxthusen såväl i Lunds botaniska trädgård som vid Genetiska institutionen. Våra steg styrdes därpå mot trottoarkanten sydöst om före detta Ekologi-huset, intill vilken *Hieracium scotostictum* med sina mörka bladfläckar har etablerat sig. Hon härstammar antagligen från Botaniska trädgårdens gräsmattor, vilka vart anlagda under 1870- och 1880-talen och varest hon ännu fortlever i myckenhet.

Grenig väggört *Parietaria judaica*

Hade vår resa företagits tjugo år tidigare, vore ett besök i Lunds botaniska trädgård ofrånkomligt. Denna var nämligen fordom en god plats för allsköns vad man benämner "gräsfröinkomlingar". Med gräsfrön från kontinenten kom vid 1800-talets slut stormtjän

Thymus pulegioides, fin tofsäxing *Koeleria macrantha*, parkmåra *Galium pumilum* samt mångahanda "småarter" ur *Hieracium*-grupperna skogsfibblor *Silvaticiformia* och hagfibblor *Vulgatiformia*. Under årens lopp har många ogräs grott, levt en tid och sedan utplånats. Vissa arter har varit särskilt ufhålliga, såsom hamnkrassing *Coronopus didymus*, kalvnos *Misopates orontium* och mållamarant *Amaranthus blitum*. Numera erbjuder trädgården föga av intresse för ogräsjägaren.

Fram till för något år sedan växte en liten men tät klon av ängsfibbla *Hieracium pratense* vid entrén till Institutionen för klinisk mikrobiologi. Numera är området sanerat och ombyggt och ängsfibblan utdöd. Vi brydde oss därför inte om att ödsla tid på fäfangt sökande.

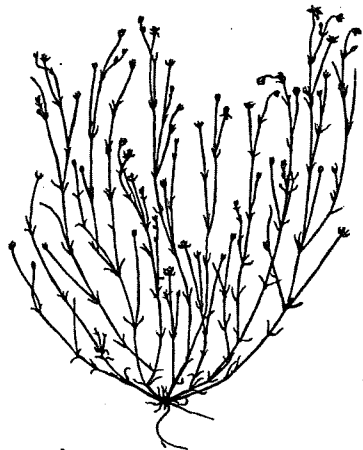
I gräsmattekantens alldeles intill Wallenberg-institutionens sydvästra hörn är klotullört *Filago vulgaris* de flesta somrar riklig. Vi räknade till enbart ett tiotal individ den här gången, men gräsmattan var nyklipt och många exemplar brukar grenna sig och blomma långt in på hösten till dess att frosten dödar dem. Denna rara ört, som i Skåne når sin utbredningsgräns åt norr, har varit känd från detta ställe under minst ett halvt decennium och från Lund under ett halvt sekel.

Strax söder om Växtfysiologiska institutionens byggnad sträcker sig en poppelhäck och inne i denna blommade ännu *Galeopsis pubescens* (hon saknar svenskt namn, men jag kan tänka mig "ludd-dån", "lendån" eller kanske ännu bättre "rosendån") från Central-europa. Hon var även i år riklig. Som förvildad kvarleva från salig professors i genetik Arne Müntzing korsnings- och artbildningsexperiment kanske man kan rycka på axlarna åt dånet, vilket har mestadels lärdomshistoriskt värde. I vilket fall som helst kommer hon att snart förintas av vägbygge.

Vi lunkade bort till andra sidan av Kårhuset och i stenläggningen utanför gräsmattorna växte som vanligt härnarv *Sagina micropetala* tätt som skäggstubb. Härnarven är nu funnen på många platser i västra Skånes städer, fastän det är blott sju år sedan hon återfanns i Skåne (efter att ha varit okänd i landskapet sedan *medio* av 1950-talet). En rikare förekomst av härnarv utgör vissa grusplaner intill det stora impedimentområdet Gastelyckan i sydöstra

Lund. På samma ställe som härnarven vid Kårhuset brukar man kunna hitta några exemplar av den väst- och sydeuropeiska rundsporren *Kickxia spuria* - den sista återstoden av ogräsförekomsten i Geneticums experimentalfält under 1970- och 1980-talen. Denna gång sökte vi henne förgäves.

För en botanist är det svårt att lämna Lund, även om staden för varje år blir allt fattigare på rara växter. Sålunda gästade vi en viss värtbjörk *Betula pendula* söder om Karl XI:s monument, för att beskåda den allt annat än praktfulla plantan av mistel *Viscum album*, vilken här är känd möjligen sedan 1943. Året därpå kunde nämligen Skånes Naturskyddsförenings medlemmar i sin årsbok läsa, i en uppsats författad av pensionerade läroverkslektorn Otto Gertz, att misteln "växer på stammen av en yngre björk, där den sitter insererad på en höjd av 1,62 m. från marken". Den unga masurbjörken, om vilken det även i det fallet rörde sig, sades ha transporterats till Lund från Alnarp ungefär tio år tidigare. Gertz upp-skattade mistelns ålder till fyra år - således grodde fröet 1939. Då björkar uppenbarligen är ytterligt sällsynta som mistelvärdar i vårt land, är sannolikheten stor för att dessa två lundafynd av mistel i själva verket är ett och samma. Denna uppfattning antydde jämväl Rune under vår exkursion.

Härnarv *Sagina micropetala*

Vi besökte däremot inte en av Sveriges sista förekomster av gatmålla *Chenopodium murale* i hörnet av Sankt Laurentigatan och Kävlingsvägen mitt emot Allhelgonakyrkan. På denna plats är gatmållan känd sedan åtminstone 1973 och här fanns tre små individer i slutet av juli. Under Runes och min förexcursion aftonen den tredje augusti var dessa emellertid bortstädade. Hon har sakta men säkert decimerats på denna lokal från att ha varit riklig 1973 till blott enstaka exemplar under de senaste åren. Under 1990-talet har Rune och jag iakttagit gatmållan vid Sölvegatan och i Botaniska trädgården och kanhända hon ännu döljer sig bakom något plank eller i en trädgård någonstans i stadens äldre delar. Hon lär ännu finnas åtminstone vissa år i Landskrona och har observerats på ytterligare några ställen i provinsen, bland annat i trakterna av Höganäs.

Inte heller brydde vi oss om Lunds måhända mest namnkunniga växt, murrutan *Asplenium ruta-muraria*, på väggarna av Lunds domkyrka. Hon har etablerat sig även på västmuren av Sankta Maria Minor på Kulturen och muren vid Kulturens västra entré (tack vare vinddrivna sporer från domkyrkan). På senare år har murrutan blivit funnen också på andra platser i Lund - om kommen med ölandskalksten eller förrymd från domkyrkan är omöjligt att säkert fastslå.

Vi för nu till Borgeby villasamhälle (2). En igenvuxen blandning av före detta park och vildskog intill Löddesnäsavägen bjuder på flera märkliga arter, bland annat massor av den himmelskt sköna och mycket nyttiga hasselörten *Asarum europaeum* samt enstaka körsbärsplommen *Prunus cerasifera*. Den mellaneuropeiska hasselörten är känd från ett flertal ställen i Skåne, bland annat nära Håckeberga herresäte varifrån Johan Leche nämner henne 1744, och har rentav ibland tagits för att vara ursprunglig i landskapet. Säkert är att den har varit en viktig medicinalväxt och sedermera prydnadsväxt, vilken lätt förvildas och kvarlever i vintermilt klimat.

Rune förde oss sedan till en undanskymd gräs- och buskmark nära Prästbergavägen i Lomma samhälles norra utkant (3). Detta impediment är tillhåll för flera förvildade buskar och träd och även andra kulturens följeslagare: asklönn *Acer negundo*, hybriden

mellan blåhallon och odlade hallon *Rubus caesius* x *idaeus* och glanshägg *Prunus serotina*, för att nämna några. Hallonkorsningen bar några frukter, vilkas smak och färg som väntat var ett mellanting av föräldrarnas. Strandmolke *Sonchus palustris* stod reslig och blommande längs vägkanten. Äntligen kunde Bengt och jag föreviga hennes blomkorgar utan piskande stormvindar.

En långsträckt nyanlagd gräsmark nära sydändan av Lomma samhälle (4) hyser fortfarande några örter vilka troligtvis har medföljt gräsfröet. Trädgårdssyran *Rumex rugosus* har ökat något under de senaste åren, medan pimpinellen *Sanguisorba minor* nästan har försvunnit. Av den senare kunde vi återfinna blott något enstaka litet och väl nedklippt bestånd. Trädgårdssyran påminner om en grov ängssyra, men har större och rundare blad. Hon är av tradition en omtyckt grönsaksväxt.

Vår nästa anhalt låg inte långt från Lommas tätort. På en grässlätt intill Svanetorpsvägen i Åkarp (5) visade Rune oss ett gammalt bestånd av knöivial *Lathyrus tuberosus* och på samma ställe blommade till vår oförställda överraskning och glädje flera exemplar av kvarnvicker *Vicia villosa* ssp. *varia*. Kvarnvickern är i stort sett kal till skillnad från den kraftigt ludna luddvickern *Vicia villosa* ssp. *villosa* och betydligt sällsyntare än henne. Hoppet om att få se kvarnvickern hade dessförinnan grusats, ty de individer vilka Bengt hade tänkt att visa oss var borta, liksom den rika lokalen vid Kvarnby. Det nya fyndet var sålunda måttfullt uttryckt välkommen.

Solen sken från blå himmel och så förblev vädret under resten av dagen. Vi väntade oss alltså en varm färd. Till Spillepengen (6) norr om Malmö var det inte långt och nu tog Bengt befälet. Nära skjutbanan hade ett par individer av bärmålla *Chenopodium foliosum* blivit funna och nu kunde vi inspektera och föreviga de skinande lackröda fruktsamlingarna. Intill vägen fanns gott om borstsenap *Sisymbrium loeselii*, som har en av sina rikaste svenska förekomster från Spillepengen till hamnområdena. Bengt meddelade oss att hårnarven *Sagina micropetala* också här finns i mycket individrika bestånd på flera ställen (bl a parkeringen till brandövningsplatsen).

Boerstånds *Senecio inaequidens* - med hemortsrätt i Sydafrika - sprider sig norrut genom Europa och har nått sydvästra Skåne. Sedan flera år finns hon på järnvägsvallarna norr om Segeån (7) och på några andra ställen. Bengt berättade att över sexhundra individ hade iakttagits i år på denna lokal. På banområdet hittade vi ytterligare två människoföljande arter som förvisso utvidgar sina livsrum i Skåne, nämligen finsk fingerört *Potentilla intermedia* från Ryssland och pricknattljus *Oenothera rubricaulis* från Centraleuropa.

Vi for därpå till de vida slätterna kring Industrihamnen (8), vilka härbärgerar såväl exotiska gäster som gamla bekanta. Intill Bjurögatan och Spillepengsgatan växte tusentals exemplar av det sydeuropeiska lusfröet *Corispermum pallasii*, kanske tack vare att skyddsjakten har decimerat kaninbeståndet. Lusfrö lär inte smaka alltför illa. Norr om den så kallade "Oljesjön" nära Oljehamnen och söder om Oljevägen inspekterade vi tvenne kraftiga buskar av åkerros *Rosa agrestis*, den ena inhägnad tillsammans med spårroxbar *Cotoneaster divaricatus* som växer tätt intill rosenstammen. Vägkanten täcks naturligtvis av myriader av härmarv *Sagina micropetala*. Förekomsten av åkerros på detta ställe härrör antagligen från buskar vilka har använts som ympunderlag för ädelrosor. Sannolikt har exemplaren i den gamla kalktälten vid Balsvik i Österslöv liknande ursprung. Däremot är det möjligt att åkerrosen är inhemsk på de gamla buskbevuxna områdena vid Bingsmarken på sydkusten. Hon finns annars närmast i Tyskland, medan hon anses vara utdöd i Danmark.

Vi fortsatte till Hemsögatan (8). Strax öster om det gamla båtvraket stod färre än tio resliga exemplar av den numera mycket rara gråmalvan *Lavatera thuringiaca* i blom. Denna är från början en kulturflyktning, främst i målarprouvinserna, men odlas föga numera. Sandsenap *Diptaxis tenuifolia* var också som vanligt ymnig längs brinken av kalkstensavfall ned mot vattnet. Några individ hade etablerat sig innanför staketet på motsatta sidan av vägen. Sandsenapen förekom tidigare i mängd på Ön intill Limhamn, ett område som nu helt har civiliserats.

Nu var klockan nästan tolv och några minuter senare skulle vi supera hemma hos Bengt och hans gemål. Ytterligare tvenne lokaler borde vi dock hinna med. Mellan stenarna på refugierna i Västkustvägens krök nära Frihamnsviadukten (9) har sandkämparna *Plantago arenaria* rotat sig sedan många år tillbaka och har väl spridits från någon av hamnarna i närheten. Den är vanlig längre söderut i Europa och finnes som "barlastväxt" här och där även i Skandinavien. Efter några minuters botaniserande på denna natursköna plats, med långtradarna brölände och pustande, återvände vi till bilarna och åkte mot Centralstationen (10). I trottoarkanterna och längs parkeringsplatsen vid Stormgatan och Carlsbgatan brukar nämligen orientsenap *Sisymbrium orientale* frodas med spinkiga men högvuxna exemplar. Även denna är vild i bland annat södra Europa. Hon förde under många år en ojämn kamp mot stadens skönhetsivrare vid Grynbgdsgatan och på Södervärn-området, men tycks nu vara utdöd på åtminstone den förra platsen. Än så länge håller hon sig kvar vid Centralstationens parkeringsområde.

Orientsenap
Sisymbrium orientale

Inte förrän tjugo minuter över tolv klev vi över tröskeln till Bengts och Astrids villa i Malmö. Utmärglade av hunger och törst högg vi här tveklöst in på en *delicious* harstek. Sedan vi här proppat oss överfulla med välsmakande mat och drycker, eskorterade oss Bengt genom sin trädgård. Här kunde vi komplettera dagens sortiment av rara örter om än blott i tämjt skick.

Kärleksgräs *Eragrostis minor* förskönar under sommaren flera trottoarer i Malmös innerstad sedan många årtionden tillbaka med sina praktfulla blomställningar. Och ett av de rikare bestånden finns vid korsningen av Industrigatan och Nobelvägen (11). Det sydeuropeiska gräset växte förut i massor på flera perronger och vid lastkajer på Centralstationen, men där verkar skönhetsrådet att ha framgångsrikt bekämpat henne och andra djupt missförstådda Floras ättelägg.

Nu for vi ut ur stadskärnan. På stränderna av en anlagd damm vid Amiralsgatan före avtaget mot Husie kyrka (12) har man för några år sedan planterat tätt med kärr- och sjöväxter. På ett ställe grodde flera exemplar av kotula *Cotula coronopifolia*, som tycks ha förts dit samman med strandväxterna från någon plantskola. Örten är inhemsk i Sydafrika, men trivs i blöt jord på många platser i Syd- och

Rysk sötväppling *Melilotus wolgicus*

Mellaneuropa och så även på Jylland och i Norge. Den här gången kunde vi finna blott ett par små fåblommade individer och hon tycks nu vara nära att försvinna. Sådant är emellertid många gånger ödet för denna kampsvaga ört.

Rune hade fått upplysning från en bekant om en underlig planta i ett dike i östra Oxie (13). Vi styrde bilarna dit och när vi efter många irrfärder äntligen fann stället, visade det sig vara den afrikanska krukväxten parasollsäv *Cyperus involucratus*. Fyndet muntrade upp flera i sällskapet. Troligtvis härrör förekomsten från en hobbyodlare som tröttnat på henne. När vi hade skrattat färdigt, fortsatte vi i bilarna till Toftanäsvägen och Vevaxelgatan (14), där vi skådade en myckenhet av nyfunna meterhöga ryska sötväpplingar *Melilotus wolgicus*. Vi är flera som har antagit att den ryska sötväpplingen är förbisedd i Sverige. År 1999 lärde sig vissa svenska botaniker att känna igen henne tack vare att enstaka individ hittades på ett par ställen norr om Malmö, bland annat på industrihamnsområdet. Vid Skvaltån i Nacka söder om Stockholm har den ryska sötväpplingen varit bofast i många år. Hon är lätt att skilja från vita sötväpplingen, genom att hon har blekt rosa anstrykning i blomställningarna, längre och härfinna blomskåft samt mindre blommor och frukter. Hon är inhemsk i östligaste Europa och västra Asien.

Sällskapet skulle utan tvekan ha kunnat botanisera i Malmö åtminstone fram till solnedgången, men ville gärna se en del av övriga Sydvästkåne. Därför lyckades dess ledamöter att slita sig loss från stadens soptippar, jordhögar, gator och torg, för att i stället återse en del botaniska fyndorter. Den första av dessa är belägen mitt emellan Västra Klagstorps kyrkby och Klagshamns kalkstensbrott och lystrar till bygdenamnet "Borrebacken" (15). På denna moränkulle, vars topp krönes av en gravhög, har flera rariteter ännu sitt hemvist, nämligen klintsnyltrot *Orobancha elatior* (av vilken enligt uppgift mer än ethundra stänglar vart iakttagna i år), blommande ljungsnärja *Cuscuta epithimum* ssp. *epithimum* samt synnerligen ymnig sammetsbockrot *Pimpinella saxifraga* ssp. *nigra*. Tyvärr har vild palsternacka *Pastinaca sativa* ökat betänkligt under de senaste åren. Om inte en genomgripande röjning av

palsternackorna görs nu, kommer snart de sällsynta örterna att förlora den ojämna kampen om utrymmet.

Trakterna söder och sydöst om Malmö är perforerade av dödisgröpar och knotttiga av moränkullar. Lilla Smörstack och kullen strax norr därom i Glostorps socken (16) är exempel på det. I min fjärran ungdom under 1960- och 1970-talen kunde man på den södra "borran" snava över sällsyntheter såsom krutbrännare *Orchis ustulata*, grönkulla *Coeloglossum viride* och backklöver *Trifolium montanum* samt på den norra kullen knölgroë *Poa bulbosa* (på västslutningen, i hästbetesmarken) som troligtvis har införts med hästfoder jämte de mellaneuropeiska arterna ängssalvia *Salvia pratensis* (två rosetter), gullhavre *Trisetum flavescens* och raklosta *Bromus erectus*. Ett besök i detta område torde i dessa dagar te sig som en besvikelse, då de flesta av de rara örterna har försvunnit sedan länge.

Tiden medgav inte heller att vi stannade vid backen omedelbart söder om Bernstorps kvarn (17) i Vellinge socken. Den nu utblommade östryska volgasenapen *Sisymbrium volgense* är emellertid lika riklig där som förut. Har hon männe förts dit med östeuropeiskt spannmål? Den långsträckt åsen norr om Bernstorp (17) hyser en massförekomst av fältvädd *Scabiosa columbaria*, medan den så kallade "Bernstorps backe" (17) är på väg att förlora även klintsnylletrot *Orobancha elatior*, vilken här fanns i rikedom för femton år sedan och tidigare. Ljungsnärjan *Cuscuta epithimum*, som också frodades här förut, har inte syns till på många år. Som vanligt tränger palsternacka och knylhavre *Arrhenatherum elatius* bort det mesta.

I Södra Åkarps socken hemsökte vi ett lantbruk vid namn Jordholmen (18). Under flera år höll sig vildportlak *Portulaca oleracea* ssp. *oleracea* segt kvar i mängd inne i köksträdgården. Den här gången kunde vi i hast finna blott två exemplar, av vilka det ena bar avtryck av en tung klack. Gårdens matmor sades inte hysa de allra varmaste känslor för denna rara växt.

Snart satt vi i bilarna igen och styrde mot Bolmers högar (19) i Mellan-Grevie socken. Vi visade gravhögarna föga aktning vid detta tillfälle, eftersom strimvickern *Vicia pannonica*

ssp. *striata* växer i ett litet men bofast bestånd på väggkanten mittemot. Till vår förnöjelse tycktes hon ha ökat sedan vi senast såg henne här. Dessutom blommade hon ännu med sina matt mörkröda kronor.

Det var för tidigt på året för att vi skulle kunna se fikstånds *Senecio erucifolius* med utslagna blomkorgar. Eljest har hon sin sista rika svenska växtplats på dikesrenarna längs väg E6 mellan Kungstorp och Nygård (20) i Stora Hammars socken. Den andra svenska lokalen för fikstånds är belägen en dryg kilometer öster om Kristinelund (21) i Håslövs socken, men här är hon utdöende på grund av alldeles för intensivt jordbruk. En ört som tack vare sina djupt växande jordstammar är envisare än många kronofogde är skärblad *Falcaria vulgaris*. Henne kan man se både i allén till gården ungefär 500 meter öster om Nyvik (20) i Håslövs socken och på syddelen av backen vid nämnda gård. Fortsätter man längs väg E6 söderut, kan man om lyckan bistår en få se enstaka exemplar av klöversnylletrot *Orobancha minor* sticka upp ur väggkanterna i närheten av den stora rastplatsen inte långt från Håslövs kyrka (21). Bortser man från något individ som har visat sig i Vinninge (22) i Bara socken under det senaste årtiondet, är fyndorten väster om helgedomen i Håslöv vårt lands enda kända i dessa tider.

Vi insåg att ett kort besök på Falsterbohalvön vore en hädelse av stora mått och beslöt därför att helt utesluta det området under vår resa. Rune och jag hade tidigare sett som en möjlighet ett besök på en förfallen lastbrygga inne på Falsterbo skjutfält (23), på vilken den senblommande spindelvävstunna spånarven *Arenaria leptocladus* tidigare var ymnig. Numera är hennes existens hotad av snabb igenväxning. Även om spånarv är en lätt förbisedd ört, är den säkert mycket ovanlig i vårt land. Hon är funnen på blott få platser i sydligaste Sveriges kalkrika kustnära trakter.

Vi insåg att en vandring på skjutfältet skulle ta en betydande tid från övriga mål och något tvehågsna uteslöt vi därför växtplatsen från vår färdplan. I stället for vi mot Maglarp och Trelleborg. Dessvärre tvangs vi att välja bort ännu flera märkliga fyndorter strax sydväst om vår väg, ty eljest skulle vi råka i tidsnöd mot aftonen. Mellan talldungen och landsvägen

strax öster om "Heligtornen" öster om Kämpinge (24) i Rängs socken sitter eljest ölandsstarr *Carex ligERICA* tätt som pålsen på ett bält djur. På en liten moränkulle vid pass 200 meter söder om gården Lyckebo (25) i Maglarps socken för bäcksilja *Peucedanum oreoselinum* och blodnäva *Geranium sanguineum* en tvekamp om herraväldet och här kan man vissa år finna klintsnyltrot *Orobancha elatior*. I en våt sänka i beteshagen vid gården en dryg kilometer västnordväst om Fredshög (25) i Rängs socken bildar pipstäckra *Oenanthe fistulosa* en nedbetad tät krans runt ett sumphål. Det känns tungt för en botanist att behöva fara förbi dylika ställen utan att hejda sig ens ett ögonblick.

En sedan länge välkänd och individrik förekomst av praktnejlika *Dianthus superbus* finns på ett vidsträckt område vid Stavsten (26) i Maglarps socken. Särskilt på golfbanans ruffar och längs landsvägen finner den sig till rätta. Där är växtligheten tillräckligt låg och jorden näringsfattig, för att nejlikan ska kunna uthärda. Under blomningstiden som börjar i juli syns de blekrosa och fransiga blomkronorna på långt håll. Stavstenslokalen är nog den största numera för praktnejliken i Sverige, även om växtplatsen på Lilla Hammars näs (27) nog kan göra dess rang stridig. Botanister och golfspelare råkar lätt i träta då de möts, men denna gång förblev sammanträffandet fridsamt ehuru reserverat.

Strax öster om Trelleborgs stad utbreder sig öster om Dalabadet ett fredat ängsområde med strandsumpar och kärr. Det bär namnet Dalköpinge ängar (28) och är namnkunnigt för sina förekomster av majnycklar *Dactylorhiza majalis*, källfräne *Rorippa nasturtium-aquaticum* och pipstäckra *Oenanthe fistulosa*, för att nämna några arter. Vi gästade inte reservatet denna gång utan fortsatte till en trädgård intill områdets nordöstra hörn. En tistel av släktet *Carduus* hade hamnat under Bengts lupp en tid innan och trädgårdens innehavare berättade att arten hade vuxit inne på tomten sedan år 1971. Vi kunde snart konstatera att det var den egentligen östeuropeiska olymptisteln *Carduus thoermeri*, vilken sedan minst halvtannat årtionde är känd från Degeberga stationsområde. I trädgården förekom hon med flera tjog individ varav somliga nådde manshöjd.

Nu ropade resans deltagare efter kaffepaus

och klockan hade hunnit bli en kvart över fem. Dalabadets pensionat och café var påpassligt byggt för vår livräddnings skull. Här fyllde vi våra knorrande magsäckar med wienerbröd jämte varmt och flytande stimulantium under ideliga tacksägelser åt försynen som hade fört oss hit. Emellertid insåg vi småningom faran med att stanna längre på detta rofyllda näringsställe, på det att vi då ginge miste om de väntande rariteterna.

Vi rullade sålunda längs väg 108 ända upp till en plats strax söder om Svedala samhälle. Från den stora landsvägen vek vi tvärt in på en tunn markväg ett par hundra meter väster om gården Almlden (29). Här finns nämligen en imponerande balkanoxel *Sorbus graeca*, egentligen hemmahörande i Sydösteuropa, vilken i år stod i rik frukt. Björn, som är en dendrolog av rang, kunde raskt *confirmera* bestämningen - åtminstone enligt gängse artuppfattning - och uppskattade trädets ålder till mellan 150 och 200 år. Hon är i sanning ett märkvärdigt träd, tårt av tiden men segt.

Nu ville vi emellertid se system till strimvickern: den ungerska vickern *Vicia pannonica* ssp. *pannonica*. Hon är väl etablerad längs Tittente-vägen, på en sträcka av vid pass tjugo meter, precis söder om dess korsning med E14 (30). Ungerska vickern var nu närmast överblommad men kvarvarande blekt svavelgula och brungrå blomkronor vittnade om att strimvickern nog är lite mera fager i färgen.

Längs den slingrande skogsvägen for vi norrut till Bara tätort - närmare bestämt till cykelstigen strax väster om byn (31). Då jag inte hade gästat lokalen för bantistel *Cirsium canum* på nära tjugo år, blev jag i sanning lycksalig av att skåda huru rikligt hon hade spridit sig över en välhävdad fuktäng söder om cykelvägen. Bantisteln som är inhemsk i sydöstra Europa har säkert förts in med ängsblomfrön då man anlade slänterna längs järnvägen. På samma bansträcka, fastän nära Klågerup (32), växte fram till 1970-talet ett litet bestånd av kantlök *Allium angulosum*. Denna art har liknande utbredning och ståndortsval som bantisteln och de båda har förmodligen införts samtidigt. Vi observerade däremot inte banklinten *Centaurea x decipiens* (*Centaurea jacea x nigra*) den här gången, men sannolikt lever hon kvar som förut utefter cykelbanan. I

södra sidan av allén, strax öster om gården intill Sallerup-vägen söder om bantistelförekomsten, fanns åtminstone fordom ett gott nedklippt bestånd av skärblad *Falcaria vulgaris*. Det fick vi tyvärr inte tid till att besiktiga.

Nu återstod föga tid och vi blev tvungna att stryka lokaler i trakten av Dalby från färdplanen. Sannolikt var vi en månad för tidiga för att kunna se fliksäfferot *Seseli montanum* i blom på slutningen mot den forna banvallen (numera cykelväg) öster om Dalby (33). Fliksäfferoten har sin naturliga utbredning i sydvästra Europa och är säkert också införd med gräsfröblandning i samband med att järnvägen anlades. Även banklinten brukar man kunna se här och där längs det gamla spåret.

I stället for vi till Revingefältets sand- och moslätter. Den första anhalten blev sandheden vid pass en kilometer öster om Krankesjöns östra fågeltorn (34). Här kunde vi skåda mycket dvärgserradella *Ornithopus perpusillus*, vilken frodas i sådan kalkfattig sandgräshed. Dvärgserradellan upptäcktes som ny för vårt land någon gång före 1835 i trakten av Nybro öster om Ystad (enligt Elias Fries möjligen även vid Skepparkroken nordväst om Ängelholm). Hon är antagligen från början införd tillsammans med väst- eller mellaneuropeiskt gräsfrö (hårdsvingel *Festuca brevipila*) till förbättring av betesmarkerna, och har hållit sig kvar på vissa ställen i våra sydligaste landskap - bland annat just på gräsmarkerna vid Nybro (35).

Heden söder om Gravljunga (36), ej långt från Krankesjöns norra strand, hyser oerhörda mängder av luktvädd *Scabiosa canescens*. Denna stod nu i sin skönaste blom och gav fälten ställvis en bleklila ton. Luktvädden finns också i spridda förekomster längre åt väster. Vi vek av norrut mellan högvuxna tallbestånd och fram till ett söndrigt sandområde (öster om Gravljunga) (36), vilket bar täta spår av häramas drabbningar. Marken var uppkörd kors och tvärs och fläckvis kal. Här trivdes en mångfald av ogräs i en skön blandning: åkerfibbla *Hypochoeris glabra*, åkermadd *Sherardia arvensis*, åkersyska *Stachys arvensis*, vanlig kavelhirs *Setaria viridis* var. *viridis*, fingerhirs *Digitaria ischaemum* och rentav ett litet exemplar av hönshirs *Echinochloa crus-galli*.

Dvärgserradella
Ornithopus perpusillus

Här lämnade oss Björn och Karl Evert, ty de hade lovat sina nära och kära att vara hemma innan aftonglöden ersattes av nattens mörker. Vi övriga begav oss åter mot Lund. Invid Fågelsångs västra reservatsgräns (37) var vi emellertid tvungna att hejda oss för att beundra bäckfränets *Rorippa microphylla* ymnighet. Vi nöjde oss med dessa täta bestånd, även om bäckfränet finns också på andra ställen längs Sularpsbäcken - sannolikt numera det enda utbredningsområdet i vårt land. Just när solen tangerade horisonten gjorde vi resans sista uppehåll intill Tornavägens korsning med Nicolovius väg inne i Lund. Här var gisselfibblan *Pilosella flagellaris* sedan länge överblommad. Den kämpar tappert mot de nitiska gräsklipparna och blommor blott föga på försommaren.

Lördagen den femte augusti bjöd på kulet väder och vi beredde oss på regnskurar och svala vindar. Halv nio lämnade vi staden Lund och färdades mot Österlen. Vi åkte förbi Lunnarps fälad (38) öster om Dalby, där Rune sistlidna år sökte förgäves efter den gamla

rosetten av stäppsalvia *Salvia nemorosa*. Också slutningen mot gamla landsvägen öster om Veberöd (39) passerade vi utan att stanna. Förut hyste denna backe en rik förekomst av luktvädd *Scabiosa canescens* jämte flentimotej *Phleum phleoides*, vilka nu nästan helt har givit plats åt berggräs *Calamagrostis epigeios* och andra snabbväxande gräs. Det är alltid beklämmande att se urgamla och välkända växtlokaler försvinna på kort tid, utan att ett lillfinger lyftes för att hejda förintelsen. Därför var det glädjande att se klubbfibblan *Arnoseris minima* fortfarande trivas i mängd längs en gammal knappt synlig markväg på en sandhed nordöst om järnvägs korsningen öster om Veberöds samhälle (40). Klubbfibblan lär ännu finnas på flera sandiga ställen i Vombsänkan, i trakter dit civilisationens välsignelser såsom granar och konstgödning har nått sent.

Klubbfibbla
Arnoseris minima

Nu for vi åstad österut genom ett grådaskigt Skåne. Listarums grustag (41) i Smedstorps socken har åtminstone vissa år varit en god och säker fyndplats för fältnarv *Sagina ciliata*. Då Rune och jag inte hade hunnit att i förväg kontrollera detta ställe och då fältnarven är känd som en lynnig krabat, tordes vi inte riskera ett onödigt och tidsödande uppehåll på denna ort. Vi borde likväl säkert få se henne norr om Simrishamn, ansåg vi. I stället färdades sällskapet utan att göra halt förrän man hade

nått krönet av vägen mot Fårarp (42) ett par kilometer öster om Högestads herresäte. De brantaste vägskäringarna blommade karminrött av svartklint *Centaurea nigra*. På den södra slutningen var dessutom en ljuslila fläck av kranssalvia *Salvia verticillata*, vilken synes ha ökat till åtskilliga frodiga individer under de sistlidna tio åren.

Nästa uppehåll gjorde vi mitt inne i Simrishamn (43), under vimlande torgmarknadstid och ackompanjerade av torgmånglarnas och folkets rop och skrän. En botanisk sensommarresa på Österlen utan att se väggörten *Parietaria officinalis* är ett halvt nederlag. Som kulturhistorisk relik, troligen härstammande från Sydeuropa, håller hon sig kvar i planteringen några meter öster om Sankt Nicolaikyran, men dyker också upp här och var inne i staden såsom nära ingången till stadsmuseet och i kanterna av lindrigt vårdade tomter. Förvisso är hon ett omhuldat ogräs.

En sevärighet av det mera *curieusea* slaget väntade oss i ett av de vattenfyllda kvartsitbrotten vid Tobisborg (44) norr om Simrishamn. Här har akvarister för vana att hålla ut sina telningar, såväl fiskar som växter. Somliga faller offer för vinterns eller andra påfrestningar, men ett fåtal håller tappert ut under flera säsonger. Till den senare kategorin verkar den nordamerikanska näckrossläktingen kabomba *Cabomba caroliniana* höra. Vi kunde mycket riktigt fiska upp några bladrika bitar, men hittade tyvärr inga av hennes tretaliga blommor. Området är trots sin karghet rikt på rariteter. Spirbjörnbäret *Rubus grabowskii* är ymnigt här som på många andra platser på Österlen, men de svårfunna fåtaliga buskarna av surbjörnbär *Rubus sulcatus* hann vi icke uppsöka denna gång.

Det björnbär vars namn stod präntat som i eldskrift högst upp på vår batologiska önskelista var rostbjörnbäret *Rubus pedemontanus*. Hon rapporterades nyligen för första gången från Skåne i trakterna väster om Vik i Rörums socken och dit åkte vi nu. Göran Wendt - mångfrestande och flitig amatörbotaniker - hade givit oss en god beskrivning av hur man lätt finner rika bestånd och efter någon kilometer längs en slingrande väg mot Sandvången västerut från Vik (45) klängde våra första exemplar längs väggkanten. Efter

ytterligare en stund befann vi oss mitt i en ymnighet av rostbjörnbär. För övrigt växte vittätel *Aira caryophyllea* sparsamt på solöppna ställen vid vägen nära äppelodlingarna. Hon är säkert ännu ett förbisett gräs, lynnigt på sina orter, ehuru förvisso minskande under senare årtionden.

Hungersnöd bröt ut bland deltagarna. Under någon timme hade råmande och kväkande ljud trängt fram ur magarna i sällskapets ledamöter, men nu blev hungersmärtorna verkligen kännbara. Vi svalde några gånger och vägrade ännu att giva efter för kroppens svagheter. Ytterligare någon växtplats måste vi gästa, innan vi intog taffeln. I Södra Mellby, några hundra meter sydväst om socknens tempel (46), finns en utgrävd fyrsidig grop vilken tjänar som fiskdamm. Till det sydöstra hörnet av dammen banade vi väg genom höga gräs och stingande nässlor. Tiggartaven *Plagiobotrys scouleri* var tack och lov ännu kvar i många fruktbarande exemplar på den våta leran strax ovan vattenlinjen. Ack - vilken ödets nyck har placerat denna prunkande gäst från Nordamerika i den skånska myllan? Vi lyckades finna några blommande individ av henne, men småplantor syntes ej. Däremot stack det upp många strån av gulkavle *Alopecurus aequalis*, vilken i Skåne ingalunda räknas till de allmänna arterna. Halvvägs tillbaka till kyrkan kastade vi en blick på det nu överblommade beståndet av backvicker *Vicia cassubica* på vägkanten.

Middagen intog vi på ett utskänkningsställe inne i Kivik blott få ögonblick innan hungerns kval och hallucinationer hade förvandlat sällskapets medlemmar från ödmjuka tjänare av *Scientia Amabilis* till de blodtörstigaste antropofager. Pannbiffen, av en bärbar cd-spelares storlek, med lök och potatis gled med lätthet nedför strupen och försvann i magens gruvgångar, sedan vi oroväckande länge hade inväntat den. Efter kaffet dröjde vi icke kvar i Kivik längre än nödvändigt, utan drog vidare längs Karakås-vägen emot den berömda metropolen Kvasa.

Ett grusigt och tidvis markfuktigt ställe några hundra meter innanför vägen (47) har under många år hyst en dvärgvegetation av bland andra vittätel *Aira caryophyllea*, ekorrsvingel *Vulpia bromoides*, flockarun

Centaurium erythraea och fältnarv *Sagina ciliata*. Markvägen upp till växtplatsen, vilken förut användes som uppställningsplats för diverse större lastfordon, syntes ej till. En tät mur av sly hindrade all insyn mot området. Sedan vi förvånat ett par hederliga konungens medborgare och skattebetalare genom att prova hållfastheten hos deras gräsmatta, skyndade vi skamsna åter mot norr - vissa av oss djupt bedrövade. Rune, som inte brukar giva upp i första taget, ansåg att vi borde skärskåda ett par hjulspår vilka försvann in i den täta lövdjungeln ett stycke åt norr. Och mycket riktigt - det tog oss icke mera än någon minut att finna de första stråna av ekorrsvingel i grässvålen och snart visade hon sig vara ymnig över stora ytor.

Nu begav vi oss med raska steg genom lövmuren och upp längs hjulspåren. Strax blänkte vittätels silverglänsande vippor överallt tillsammans med ymnig ekorrsvingel och efter ytterligare några meter växte flockarun-rosetterna tätt på och intill de fuktiga spåren. Nu började vi leta febrilt efter fältnarven. Döm om vår stora tillfredsställelse, ty efter blott en stund ropades det härliga artnamnet ut både en och tvenne gånger. Liten var hon, men tillsvidare i betryggande numerär. Det står dock helt klart att ifall röjningar ej göres inom de närmaste åren, kommer de sista kala markfläckarna att växa igen med allmänna örter och sedan sluter sig buskskogen helt över denna märkvärdiga ort.

Ytterligare rariteter har funnits vid Kvasa och Karakås (47). Vallkrassing *Lepidium heterophyllum* fanns på vägkanter och öppna gräsmarker norr om Stenshuvud för omkring tjugo år sedan. Nu tycks hon ha försvunnit, vilket är att förvänta när det gäller en utrikes gräsmattgäst van vid ett mildare klimat och en annan terräng. I dessa trakter norr om Karakås fanns även de sista kända svenska individen av gulgrå ullört *Filago lutescens*. Ärad vare den som lyckas återfinna henne! Slutligen må vi icke förgäta karakåsbjörnbäret *Rubus dasiphyllus*, vilket fordom klängde på en gärdesgård - sedermera nedriven.

Läsaren av dessa rader vare förvisso uppbragt över det faktum att vi knappt ägnade Stenshuvud (48) ens en tanke. Blott den fävliske finge uppslaget att besöka det området under mindre tidrymd än en halv dag. Härjämte

ansåg vi oss väl bevandrade i Stenshuvuds flora och önskade icke utmana den snabbt löpande tiden. Många platser med rara ting väntade oss nämligen norröver på eftermiddagen.

Under ett tidigt stadium av Runes och min planläggning av sällskapet *tour de Scanie* hade jag i naiv optimism rörande naturrikedomarnas och tidens varaktighet tagit ett besök vid Maltesholm (49) för givet. Mellan själva herresätet och allén hade jag sommaren 1994 observerat den sällsynta fodervallörten *Symphytum asperum* intill stengmuren. Rune förde emellertid mina högt flygande drömmar ned till den krassa verkligheten, genom att försynt påpeka att fodervallörten nog blommade på försommaren men icke på eftersommaren. Likaså drog jag mig till minnes en lång och bred stengårdsgård i Östra Sönnarslövs socken (50), över vilken slingrade sig såväl vingvial *Lathyrus heterophyllus* som buskvicker *Vicia dumetorum*. Även om dessa örter ännu vore i blom, torde tiden icke räcka till för ett besök på detta ställe. Måhända borde jag ej längre underskatta laglydigheten hos sällskapets bilförare. Färder på Skånes lindrigt spikraka grusvägar med en medelhastighet av minst tre gånger den tillåtna maximala hastigheten rekommenderas dessutom av säkerhetsskäl ej.

Hadar och flera andra hade redan i begynnelsen vädjat om att få skåda hybriden mellan purpurknipprot och kal knipprot *Epipactis atrorubens* x *phyllanthes* och dessa önsknningar skulle nu gå i uppfyllelse. Nära havsbadet vid Nyagrop (51) i trakten av Yngsjö finns ett hägnat sandområde med hed och tallskog. Vi äntrade den bräckliga stege vilken tillåter en spänstig botaniker att taga del av den kringgårdade härligheten. Exkursionsdeltagarna knäffill tårögda av salighet inför Floras telningar. Här spirar nämligen icke blott hybriden, utan också hennes båda föräldrararter i mängd jämte fältsippa *Anemone pratensis*, kal tallört *Monotropa hypopitys* ssp. *hypophegea* och flera *Pyrola*-arter. I närheten pryder den stora sandliljan *Anthericum liliago* vägkanter och sommarstugutomter.

Nära Yngsjö passerar den stora landsvägen Helga å. År 1775 bröt sig vårfloden en genare väg ut till havet. Härigenom sänktes vattenståndet i de stora sjöarna söder om Kristianstad. Yngsjö och Egeside sjöar

dränerades och förvandlades snart från vida fiskevatten med öppna ytor till täta vidsträckta vassar och videsnår. På den tidens Kristianstadsslätt låg kärren tätt och vissa av sumparna innanför den stora kustdynen färgades fläckvis gula på sensommaren av myrbräcka *Saxifraga hirculus*. Under samma årstid trängs nu med vassen i Egeside- och Yngsjö-träskens manshöga gullstånds *Senecio paludosus*.

Nu var vi nära "Stora Drivan" (52), den sanddyn i Vittskövle socken på vilken Linnaeus 1749 observerade sandvedeln *Astragalus arenarius* som ny art jämte flera andra sandsteppväxter. På hans tid och fram genom 1800-talet låg kring "Drivan" vida kalkfuktängar med johannesnycklar *Orchis militaris*, majviva *Primula farinosa*, rosetjtungfrulin *Polygala amarella* med flera idag rara örter. Om kärrväxternas rikedom i trakten vittnar Theodor Brown 1870 i sin *Anteckningar till Skånes Flora*. En spillra av denna härlighet utplånades för blott några decennier sedan, då "Djävulskärret" (med bland andra flugblomster *Ophrys insectifera* och blodnycklar *Dactylorhiza incarnata* var. *cruenta*) norr om Vittskövle slott dikades. Så sent som på 1970-talet fanns en sista rest av ett kärr med axag *Schoenus ferrugineus* jämte en lokal för pors *Myrica gale* strax söder om Egeside sjö. Numeras synes allt detta vara förlorat. Enbart den svarta åkerfärgen samt de många djupa dikena be vuxna med *Salix*-arter, glasbjörk *Betula pubescens* och klibbal *Alnus glutinosa* förtäljer något om det som för länge sedan var.

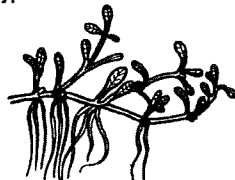
Vi parkerade bilarna ett stycke norr om den nyare landsvägsbron över Helga å (53) (den äldre är belägen något hundratall meter österut), upprepade bravaden med trappstegen och vandrade ut över betesmarken. Östersjötågen *Juncus balticus* stod med alnshöga ruggar i ängens mitt. Under försommaren kan man i en liten kalkfuktäng åt nordöst se härstarr *Carex capillaris*, loppstarr *Carex pulicaris*, tätört *Pinguicula vulgaris*, majviva *Primula farinosa* och flera andra fuktängsarter. Därjämte är stagg *Nardus stricta* ingalunda ovanlig på betesmarken, något som visar att lantmannen har varit sparsam med gödningen. Ville man komma i närmare beröring med gullstånds,

finnes en rugge i strandkanten på det nordvästra brofästet och norr därom fanns åtminstone år 1994 kärrvial *Lathyrus palustris*. Om henne, näppeligen en raritet, brydde vi oss föga. Vårt mål var den gamla åfåran, grund i hela sin sträckning längs betesängen. Efter en torr sommar löper vattenlinjen långt ut i ån, vars djup då mäter blott någon fot. Vindstilla solskensdagar är det en fröjd att vandra i klart vatten motströms. Vid sådana tillfällen räknas individen av ävjebrodd *Limosella aquatica* och slamkrypa *Elatine hydro Piper* i hundratal och står en lyckan bi, söker man ej tretalig slamkrypa *Elatine triandra* förgäves lite längre åt norr. Denna har här sin enda skånska fyndort. Närmare utloppet i åns huvudfåra brukar en mängd nålsäv *Eleocharis acicularis* och flera arter av *Potamogeton* växa, bland andra en som enligt författarens åsikt är spådnate *Potamogeton panormitanus*. Vi fann ej mödan värd att ens söka någon av dessa. Efter en stunds envist sökande kunde dock Rune stolt visa några gröna gytjiga fragment av slamkrypa, vilka han genom en herkulisk ansträngning hade dragit upp ur det mörka och ogenomskinliga vattnet.

Grå moln täckte himlen, sedan vi lämnade Kivik, och det verkade inte att arta sig till något solskensväder denna eftermiddag. För en sann naturvän saknar vädret all betydelse - i varje fall om han befinner sig inom ett varmt fordonsskyddande skal - och vi rullade långsamt men säkert norrut. I Rinkaby vid pass en halv kilometer in på den väg, vilken löper parallellt med järnvägen, sökte vi upp några kraftiga buskar av flockoxbär *Cotoneaster multiflorus*. De växer i brynet av tallskogen strax öster om järnvägsspåren (54). Under den korta promenaden dit tog vi tillfället i akt att granska skönt blommande sandklint *Centaurea rhenana* och pukvete *Melampyrum arvense*, vilka är ymniga i denna del av provinsen. Sandklinten emanerar från centrala och sydöstra Europa och tillhör väl i vårt land ursprungligen barlastplatsernas flora. Till skillnad från nästan alla andra barlastväxter har hon så väl känt igen sitt kontinentala klimat och sin torra östliga jord hemifrån att hon har funnit sig tillrätta och spridit sig åtminstone i några få av våra sydöstligaste landskap. Pukvetet var för ett och annat århundrade sedan och ännu längre tillbaka

Tretalig slamkrypa *Elatine triandra*

Slamkrypa *Elatine hydro Piper*

ett åkerogräs, men i likhet med flera andra sandälskande ogräs har hon flytt ut till betesmarker och övergivna sandfält, till odlingens torrare vrår och kanter och till solvärmda rasbranter.

Nästa anhalt gjorde vi i det långsträckt ägenvuxna sandtaget vid vägen öster om Rinkaby kyrkby (54). I denna sandtäkt kunde man så sent som för ett par årtionden sedan finna både johannesnycklar *Orchis militaris* och smalfräken *Equisetum variegatum*, vilka numera torde vara försvunna. På och invid den markväg som löper norrut, mittemot den stora grinden till militärflygfältet och strax norr om det gamla sandtaget, har piggfrö *Lappula squarrosa* etablerat sig och i år tycktes den rikligare än tillföre. Hon bar såväl utslagna blommor som mogna klyvfrukter. Piggfröet har en vidsträckt utbredning på kontinenten och att försöka fastställa ursprungsområdet ter sig ogörligt. Hon kan väl sälla sig till den lilla gruppen av närapå etablerade barlastväxter, även om hon ännu ej har nått tillnärmelsevis så långt som sandklinten i sin erövring av Sydsverige. Längre upp på skjutfältet skymtade vi blommande liten sandlilja *Anthericum ramosum* och ger man sig tid till att söka, brukar man finna mycket fingerhirs *Digitaria ischaemum*, särskilt i spåren efter pansarbandvagnar.

I ett par furuskogar i Trolle-Ljungby och Gualövs socknar har klängnunneört *Ceratocarpus claviculata* påträffats under de sistlidna åren. Även om det vore ett nöje att få se henne, då hon tillföre knappt har varit iakttagen i Skåne (med undantag av Bertil Hylmö och Karl Everts gamla fynd i Findus-

fabrikens bärbuskodlingar), medgav tiden ej heller nu någon längre avstickare från resans huvudväg.

Från Rinkaby for vi till Kristianstad, där Tivoliparken (55) var nästa mål. Längs kanten av Helga å är gullstånd *Senecio paludosus* lätt åtkomligt på många ställen. På andra sidan av ån, ute i vassarna, blommar hon massvis. Åtminstone en plätt vid den nordligaste delen av gångstigen vid ån hyser praktdaggekåpa *Alchemilla speciosa*, som har förvildat och etablerat sig med flera stora bestånd på slänten mot ån.

Vi tvangs att även välja bort Karsholm (56) i Österslövs socken med ölandskungsljus *Verbascum densiflorum* till förmån för Torsebro-dammen (57) med vildriset *Leersia oryzoides*. Med kännedom om ölandskungsljusets nyckfullhet ville vi inte riskera att ödsla så mycken tid förgäves. Karsholm låg alltför avlägset från vår färdväg, oaktat Österslövs församling uppodlingen till trots ännu bjuder på flera sevärdheter för botanikern. Då sommaren var långt gången, fanns heller ingen anledning att besöka ängarna vid före detta kasernerna norr om staden. Invid vägkanten och i gräsmarken på västra sidan av det gamla kasernområdet (58) blommar eljest på försommaren kritsuga *Ajuga genevensis*. Ända in på 1940-talet var kritsugan en äkta skånsk medborgare, innan uppodlingen av kritbackarna i Sydvästskåne ändade artens sannolikt flertusenåriga levnad i provinsen. På platsen norr om Kristianstad anses den ha flytt från odling i någon officers trädgård.

Söder om kasernbyggnaderna utbreder sig en mellan årstiderna omväxlande fuktig och kruttorr gräsmark, vilken är en del av arméns åldriga övningsfält (58). Bland allsköns arter typiska för såväl fuktigare som torrare öppna betesmarker på ytnära kritgrund finner man individrika bestånd av luddstarr *Carex tomentosa* och fin tofsäxing *Koeleria macrantha*. Denna art av tofsäxing är något ståtligare och grönare än sandsteppernas tofsäxing *Koeleria glauca*. Det är i sanning märkligt att den fina tofsäxingen icke är anträffad på flera än några få orter i vårt land, då hon är utbredd över stora delar av Europa ända upp till Östersjöns kuster. Måhända vare hon en smula förbisedd?

Så for vi till Torsebro kraftverk (57). I kanten av den långsmala kraftverksdammen finns en ovanligt pålitlig och rik förekomst av vildris. Det svala sommarvädret såg ut att giva en gängse blomning med vipporna delvis dolda innanför bladslidorna. Sommaren 1994, då medeltemperaturen var ovanligt hög under lång tid, hann vildrisets vippor lämna bladslidorna och slå ut helt. Detta gav gräset ett för svenska förhållanden märkligt utseende och även erfarna botanister hade viss svårighet att känna igen henne.

Jättemöja *Ranunculus fluitans*

På vägen tillbaka från Torsebro mot Kristianstad färdades vi genom Färlövs socken och på landsvägskanten strax öster om järnvägen tvenne kilometer väster om Torsebro (59) har den nordamerikanska prydnadsväxten lupinväppling *Thermopsis montana* rotat sig. Mängden av baljor vittnade om en ymnig blomning under försommaren. Vi stannade också till vid bron över Vramsån i Gärds-Köpinge (60) i Köpinge socken. Karl Evert hade tidigt önskat att få återse jättemöjan *Ranunculus fluitans*. I år var den värmeälskande möjan dåligt utvuxen och blommor syntes inte till. Ett bestånd omedelbart nordöst om bron

jämte en liten rugge strax nordväst om bron var det enda som syntes av henne på denna växtplats, som likväl brukade vara en av de rikaste.

Vid pass en kilometer norr om östra kanten av Everöds samhälle, längs den gamla banvallen och nära landsvägen, utbreder sig en mosaik av sandstepp och torräng (61). Här sprang deltagarna omkring som kalvar på första värbetet, från den ena rariteten till den andra. Jag vill här ge blott ett ringa urval av mängden arter: toppjungfrulin *Polygala comosa* (ett par kvadratmeter strax öster om vägen, här på en av sina kanske fyra idag kända skånska växtplatser), luktvädd *Scabiosa canescens* (som har försvunnit från måhända mera än hälften av sina lokaler i Skåne), sandnejlika *Dianthus arenarius*, tofsäxing *Koeleria glauca*, sandsvingel *Festuca polesica*, flentimotej *Phleum phleoides*, ängshavre *Arrhenatherum pratense*, fältsippa *Anemone pratensis*, solvända *Helianthemum nummularium*, hedblomster *Helichrysum arenarium*, axveronika *Veronica spicata*, liten sandlilja *Anthericum ramosum*, raklosta *Bromus erectus*, pimpinell *Sanguisorba minor*. Det syntes inga

Luktvädd
Scabiosa canescens

spår av ettåriga växter och orsaken till detta är sannolikt den tidiga våren. Annuellerna har troligtvis haft ett ovanligt forcerat levnadslopp och vissnat bort tidigt på sommaren. Jag vill minnas att jag tidigare år har observerat såväl grusbräcka *Saxifraga tridactylites* som grusviva *Androsace septentrionalis* på bar sand längs järnvägsspåret.

Det var svårt för sällskapet att skiljas från dessa små *Campi Elysei*, men till slut insåg vi att åtskilliga orter ännu väntade på vårt besök. Inne i Everöds villasamhälle (61) norr om järnvägen sökte vi en stund efter den nord-syd-löpande sandiga markväg i östra delen intill vilken författaren tidigare hade blivit visad ett oxbär som benämndes veitchoxbär *Cotoneaster veitchii*. Vi trodde oss ha funnit sandvägen och även den ymnigt fruktbärande busken, men Karl Evert vägrade att godta epitetet. Han bad att få återkomma efter att ha konsulterat sitt bibliotek och sina samlingar och några dagar senare meddelade han sin bestämning: steppoxbär *Cotoneaster tomentellus*, antagligen en som förvildad ny art för vårt land. Huru många arter av oxbär återstår att upptäcka i den sydsvenska naturen? Leta särskilt i glesa furuskogar på sandjord eller på steniga och klippiga marker nära civilisationen!

Färdens nästa upphåll var sandheden 500-600 m söder om helgedomen i Lyngsjö (62). Redan på den södra kanten av vägen mot Hommentorp, strax väster om stora Ystad-Kristianstad-vägen, brukar man kunna urskilja knappålsstora individ av sandnöreln *Minuartia viscosa*. Sju envisheter vilka söker sin like och fjorton tränade botanistögon till trots lyckades vi inte uppbrija en enda torr tråd av sandnörel den här gången. Måhända hade en tidig sommar torkat bort alla spår redan i juni månad. Skamsna fick vi nöja oss med sandglim *Silene conica*, tofsäxing *Koeleria glauca* och hedblomster *Helichrysum arenarium*.

Nästa växtplats var oss heller icke gunstig. På ömse sidor om den gamla landsvägsbron över Vramsån strax nordöst om Lyngsjö kyrka (62) har jättemöjan *Ranunculus fluitans* fört haft en individrik växtplats. Jag såg ett litet bestånd av möjan här år 1998 mellan gamla och nya bron och vid samma tillfälle växte några enstaka små plantor av äkta hjärtstilla *Leonurus cardiaca* ssp. *cardiaca* längs kanten av gamla

landsvägen söder om bron. Vi tröstade oss med att vi ju fick se jättemöja en stund tidigare i Köpings socken. Jättemöjan är lynnig och förhoppningsvis återkommer den såväl här i Lyngsjö som på andra orter där hon saknades i år. Igenväxningen av Vramsån är icke desto mindre ett faktum!

Klockan hade hunnit bli en kvart över sex och alla deltagarna önskade läska sina strupar. Visserligen hade eftermiddagen icke bjudit på någon uttorkande värmebölja, utan snarare behövde vi värme invärtes och främst bilförarna kände sig nödda till att pigga till inför hemresan. Vi tog därför en kaffe-paus mellan klockan 18³⁰ och 19⁰⁰ på ett enkelt näringsställe intill landsvägen i Tollarps by i Västra Vrams socken. Wienerbröden gled ned med god fart i våra magsäckar.

Avbrottet varade inte en minut mera än nödvändigt, oaktat dagens sista gemensamma exkursionsplats låg blott ett litet stycke från cafeteria. Intill templet i Västra Vram (63) växer två gamla kulturhistoriska reliker. Längs stenmuren strax väster om kyrkan slingrar sig hålot *Aristolochia clematitis* i stor mängd. Hon är här frodig och en del skott bar vid vårt besök fortfarande knoppar och blommor. Håloten har liksom väggörten mycket gamla anor som medicinalväxt i Norden och finns fortfarande på minst halvdussin platser i Skåne. Intill bäcken lite längre åt väster, knappt ett stenkast från kyrkan, finns en rik lokal för ytterligare en gammal läkeväst: fläckig munkhätta *Arum maculatum*. Hon saknar, som normalt är hos arten i Skåne, bladfläckar. Man bör egentligen besöka munkhättan på senvåren (en visit i medio av maj år 1994 avslöjade vilken mängd som förekommer här), men efter visst sökande fick vi trots detta se ett exemplar med omogna fruktställningar och något enstaka nästan helt visset blad.

Dessvärre är luktvädden *Scabiosa canescens* numera försvunnen från sandbackarna öster om Västra Vrams kyrka. På krönet intill en åldrig sandtäkt (63) kunde man för tjugo år sedan räkna tiotals. Igenväxningen med knylhavre *Arrhenatherum elatius* och busksly har gjort sitt och marken förefaller att vara näringsrikare nu än på den tiden.

Dagen rann mot sitt slut och det kulna vädret bjöd heller inte till flera resmål. Vi ändade

därför den minnesvärda excursionen och begav oss hemåt. De ymnigt gulblommade växtplatserna för gyckelblomma *Mimulus guttatus* i södra landsvägsdiket längs väg E22 (bland annat strax öster om västra avtagsvägen mot Liarum i Linderöds socken (64)) lyckades inte locka oss till skärskådande och dessutom hade vi besökt diket flera gånger tidigare. Komna åter till Lund skildes våra vägar och ett matt men muntert sällskap beslöt tveklöst att fresta sin lycka igen följande sommar.

Söndagen den sjätte augusti färdades Rune och jag dels genom trakterna av Kävlinge, Landskrona och Lomma, dels i sydvästra Skytts härad. Vi begynte resan i Svenstorps slottspark (65) i Igelösa socken. På flera ställen i den norra dubbelhåken öster om slottet växer fläckig munkhätta *Arum maculatum*. Liksom i Västra Vram och på andra skånska växtplatser saknar den fläckar på bladen. Blott några fruktställningar med omogna frukter stod att finna den här gången.

"Stora Harrie mosse" vid pass en kilometer västsydväst om Stora Harrie kyrka (66) är västra Skånes sista kända förekomst av axag *Schoenus ferrugineus*. Det är en av några återstående rester av de vidsträckta myrområden vilka täckte snart sagt alla låglänta marker i trakterna av Stångby, Lackalänga, Kävlinge, Södervidinge, Dagstorps, Saxtorps, Hofterups med flera socknar fram till sjö- och myrdikningarna i mitten av 1800-talet. Kärret i Stora Harrie befanns vara något för svagt betat men i övrigt friskt och fint. Björkbestånden tättnar och skjuter i höjden i främst den sydöstra delen och det nordöstra partiet är som vanligt igenvuxet. I denna senare del av myren kunde man för en del år sedan finna myggnycklar *Liparis loeselii*, men dessa har inte blivit iakttagna under senare tid. Svarttåg *Juncus anceps* kan man också påträffa i området. Detta de jylländska dynsänkornas tåg är typiskt även för kalkkärr på sandbotten i Torna och Harjagers härader.

Rune hade fått kännedom om en färsk jordutfyllnad längs vägen mot skjutbanan och fågeltornet söder om Landskrona (67) och här sades smultronmålla *Chenopodium capitatum* förekomma. Vi fann henne utan svårighet jämte

flera andra mållor såsom lönnmålla *C. hybridum*, blåmålla *C. glaucum* och rödmålla *C. rubrum*.

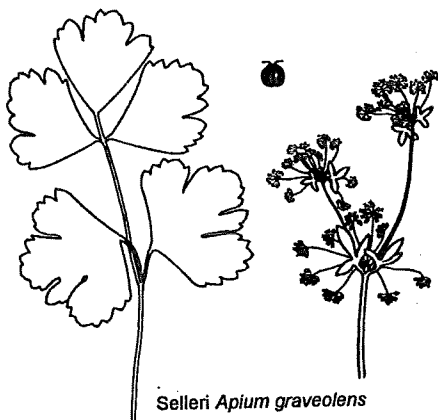
Vi passerade växtplatsen för silvermartorn *Eryngium giganteum* intill stambanan ett stycke väster om järnvägskorsningen vid kvarnen norr om Häljarp (68). Hon har för en del år sedan förvildat sig upp på banvallen, troligen från en intill belägen trädgård. Strandängarna omedelbart söder om Saxåns mynning (69) hyste fordom ängskorn *Hordeum secalinum* och något bestånd fanns på ett ställe även för tjugo år sedan, innan arten helt dog ut här. Odlade fröplantor från området planterades senare ut på ängarna, men dessa exemplar lockade varken Rune eller mig allra helst som de torde vara sedan länge överblommade.

Rune är på något vis svag för soptippar, jordhögar och trädgårdsavfall. Jordhögar i norra utkanten av Lomma, öster om kyrkan (70), visade sig vara bättre än vad som i förstone syntes oss. Sålunda fann vi under en dryg halvtimme bland annat ricin *Ricinus communis* (två små exemplar), ampelskära *Bidens ferulifolia* (ett blommande individ), clarkia *Clarkia unguiculata* (flera exemplar), kråkrassing *Coronopus squamatus* (ett individ), ballongblomma *Nicandra physalodes* (ett litet exemplar), asklönn *Acer negundo* (åtskilliga små individ), fikonmålla *Chenopodium ficifolium* (flera exemplar) och solros *Helianthus annuus* (flera individ). Sådana jordhögar, på vilka trädgårdsrens har tippats, kan den ena dagen vara en högsta rangens fyndort och nästa dag förvandlad till en närmast steril ödemark.

Eftermiddagen ägnade vi åt sydvästligaste Skåne. Vid Västra Greve i Mellan-Greve socken är en golfbana (71) belägen och i ett par ruffar har gulvicker *Vicia lutea* lyckats etablera sig på en yta av några tiotal kvadratmeter. Hon var ännu i blom och vi kunde bekräfta upptäckarens Nils-Arvid Andersson bestämning. Likheten med ungersk vicker *Vicia pannonica* ssp. *pannonica*, som vi skärskådade blott ett par dagar tidigare, var tydlig. Emellertid är seglets baksida hårig på den ungerska vickern, men kal hos gulvickern.

Vårt huvudsakliga mål var Falsterbonäset och dit styrde vi. I kanten av en rabatt i en sommarstugutomt i Höllviken i Rängs socken,

mellan Fädriften och Kämpingebukten (72) fick jag möjlighet att visa Rune en svedjenäva *Geranium bohemicum*. Trots sin digra erfarenhet av fältresor i vår sydligaste provins, hade Rune aldrig sett denna ört i Skåne. Ett kraftigt och rikgrenat exemplar med en blomma och många mogna frukter var vad som fanns av svedjenävan. Det vore intressant att se ifall frön kunde gro nästa år, utan att området behöver förvandlas till en askhög. De kräver nämligen oftast stark upphettning för sin groningen. Ängbehandlingen av plantskolejord kan kanske delvis ersätta brand. Finsvingel *Festuca filiformis* finns på åtskilliga ställen i den planterade furuskogen i Höllviksnäs, framför allt inne i vildvuxna sommarstugutomters glesa furubestånd. Hon har förmodligen förts in med tallfrön från kontinenten någon gång runt det förra sekelskiftet. Den östliga ulliga hjärtstillan *Leonurus cardiaca* ssp. *villosus* förekom också med något individ i en rabatt, antagligen ditförd tillsammans med plantskoleväxter.

Det blev nu hög tid att åka åt Skanör och Falsterbo. Det första ställe som lockade oss var insidan av yttersta reveln färre än hundra meter norr om hamnen i Skanör (73). Som läsaren av dessa rader genast har *concluserat* var det selleri *Apium graveolens* som lockade oss. Hon upptäcktes här för några år sedan och har nu blivit mycket talrik på en yta av ett par hundra kvadratmeter. Många exemplar var ännu i blom, antagligen tack vare det fuktiga sommarvädret.

Sellerins "vildhet" i sydvästra Skåne har ifrågasatts flera gånger, men hon är känd från likartade ståndorter på åtskilliga ställen längs de danska kusterna och söderut i Västeuropa.

Innanför hamnen finns också en gammal lokal för strandmolke *Sonchus palustris*. Fortsätter man däremot sin vandring ett litet stycke norrut, något som vi underlät, och går över sankmarken till den inre dynen (73), kommer man helt nära tuvorna av blå svärdslija *Iris spuria*. Martorn *Eryngium maritimum* fanns för många år sedan på den yttre reveln längre norrut jämte badbodarna (73), men efter några hårda vinterstormar i slutet av 1980-talet har hon sökts förgäves. Över huvud taget synes hon vara på väg att försvinna från Falsterbonäset och rentav från Skåne. Hon trivs på samma mark som badgästerna, men står sig slätt i kampen mot dessa.

Stinkmållan *Chenopodium vulvaria* förefaller att ha blott två lokaler kvar i Skåne (och sannolikt i Sverige, då hon ej har iakttagits på Frihamnen-området i Stockholm sedan 1984). Den ena platsen är belägen på Västergatan 4 (74) (däremot syntes inte ett spår av henne på Västergatan 7), där hon är riklig i rabatten, och den andra är på Östergatan 3 (74), där vi fann fyra stora individer i trottoargruset intill rabatten. Däremot kunde vi inte uppbringa någon stinkmålla vid Peter-Andersgården i Falsterbo (75), trots att det vissa år har vuxit exemplar nära husväggen. På detta ställe syntes ett par individer av liten vildpersilja *Aethusa cynapium* ssp. *segetalis* för tre år sedan, men alls ingen sådan denna gång. Stinkmållan fanns fram till början av 1990-talet vid basen av den ena oxeln *Sorbus intermedia* framför Peter-Andersgården och ännu tidigare vid ytterligare en oxel fram till dess att gräsmattan tilläts att växa ända intill träbaserna.

Jag minns de försomrar i mitten av 1980-talet då man kunde se en rikedom av strandbräsma *Cardamine parviflora* i hästthagen väster om Clemensagervägen (76) i Falsterbo. Mången gång har jag senare sökt henne förgäves. Det är en märklig fyndort, eftersom närmaste spontana utbrednings-områdena finns i Tyskland och Svealand (framför allt i Mälartakterna). Vissa år kan borstsäv *Isolepis setacea* bli marktäckande här. Några hundra

meter längre åt nordöst i Falsterboväng (76) har fordom många exemplar av göknyckel *Orchis morio* funnits på betesmarken strax utanför skogsbrynet. I augusti frestar man näppeligen sin *Fortuna*, genom att söka dessa tidigt blommande örter.

Skanörs Ljung (77) kräver långa vandringar i lugnt tempo. Under sådant strövande kan man på eftersommaren få se sjötätel *Deschampsia setacea*, krypfloka *Apium inundatum*, ljungögontröst *Euphrasia micrantha*, klockgentiana *Gentiana pneumonanthe*, knutört *Anagallis minima*, dvärgsäv *Eleocharis parvula*, ag *Cladium mariscus*, flocksvalling *Baldellia ranunculoides*, dvärglin *Radiola linoides* och åtminstone fordom strandlumme *Lycopodiella inundata*. Före midsommartiden visar sig dvärgläsbräken *Botrychium simplex* som områdets raraste ört. Hon upptäcktes där år 1998, sedan hon hade sökts förgäves i Skåne alltifrån 1914.

Hade vi haft mera tid, skulle vi ha besökt strandängarna på Lilla Hammars näs (27) i Stora Hammars socken. Här är en av de talrikaste sista förekomsterna i vårt land av praktnejlika *Dianthus superbus* strax sydöst om naturreservatets gräns. På försommaren blommar såväl sydranunkeln *Ranunculus sardous* som ängskornet *Hordeum secalinum*, framför allt öster om Videlund (27) vid Fotevikens sydände.

Även strandängarna i östra Stora Hammars, Vellinge, Eskilstorps, Hököpinge och Gessie socknar kräver flera lugna vandringar. Här kan man eljest fullständiga sina intryck av havsnära flora med östkustarv *Cerastium subtetrandrum* (om försommaren), onmax *Parapholis strigosa*, busktörne *Ononis campestris*, luddkrissla *Inula britannica*, marrisp *Limonium vulgare*, strandnål *Bupleurum tenuissimum* och strandsötväppling *Melilotus dentatus*. I skrivande stund har den sistnämnda två eller tre lokaler i Sverige, nämligen norr om Barsebäcks hamn, Gessie strandäng samt möjligen också ängarna utanför Kungstorp och Bernstorp i Stora Hammars och Vellinge församlingar. Den försommarblommande dvärgviolen *Viola pumila* är påträffad blott på ett ställe på Eskilstorps ängar (78). All denna härlighet var vi nu tvungna att fara förbi. Blott dofterna från havet kunde vi avnjuta.

Flintutfyllnaden Klagshamns udde och markerna strax innanför denna i Västra Klagstorps socken är fortfarande ett av västra Skånes märkligaste områden - ej blott från botanikerns och entomologens synpunkter. Visserligen har några örter försvunnit från sina växtplatser, men artrikedomen räcker ännu till för mera än en vandring. Kålsenap *Erucastrum gallicum* finnes icke kvar. Hon utmanade den skarpa kalkjorden intill småbåtshamnens östsida (79). Måhända finnes det några frön av henne vilande i jorden. Kålsenapen är vildväxande i Central- och Sydvästeuropa och längre norrut förekommer hon som "barlastväxt" och gärna på kalkstens- och flintavfall. Ej heller kan man numera beskåda snyltande klintsnyltrot *Orobancha elatior*, medicinalväxten läkeverbena *Verbena officinalis*, praktnejlika *Dianthus superbus* eller hennes hybrid med borstnejlika *Dianthus barbatus* x *superbus* på ängsmarken sydväst om den så kallade "Gruvsjön" (stora kalkstensbrottet) (80). Av "ängen" återstår idag blott några kvadratmeter av knylhavre och vildpalsternacka närmast en åldrig husgrund. Klagshamns udde har varit ämne för många uppsatser, skrivelser och inlagor under åren och jag inskränker mig till att av uddens rariteter blott nämna spjutsporre *Kickxia elatine* (nu måhända utgången, då den forna åkern strax söder om "Gruvsjön" (80) har omdanats till betesmark), luddstarr *Carex tomentosa* (fuktängen väster om "Gruvsjön"), rosettjungfrulin *Polygala amarella*, småtörel *Euphorbia exigua*, sträv ambrosia *Ambrosia coronopifolia* från Nordamerika (småbåtshamnens nordöstsida (79)), stor sötväppling *Melilotus altissimus* (bland annat norr om den stora fuktängen), strandrödtoppa *Odontites litoralis* (strandängarna norrut) jämte ett och annat tillfälligt ogräs.

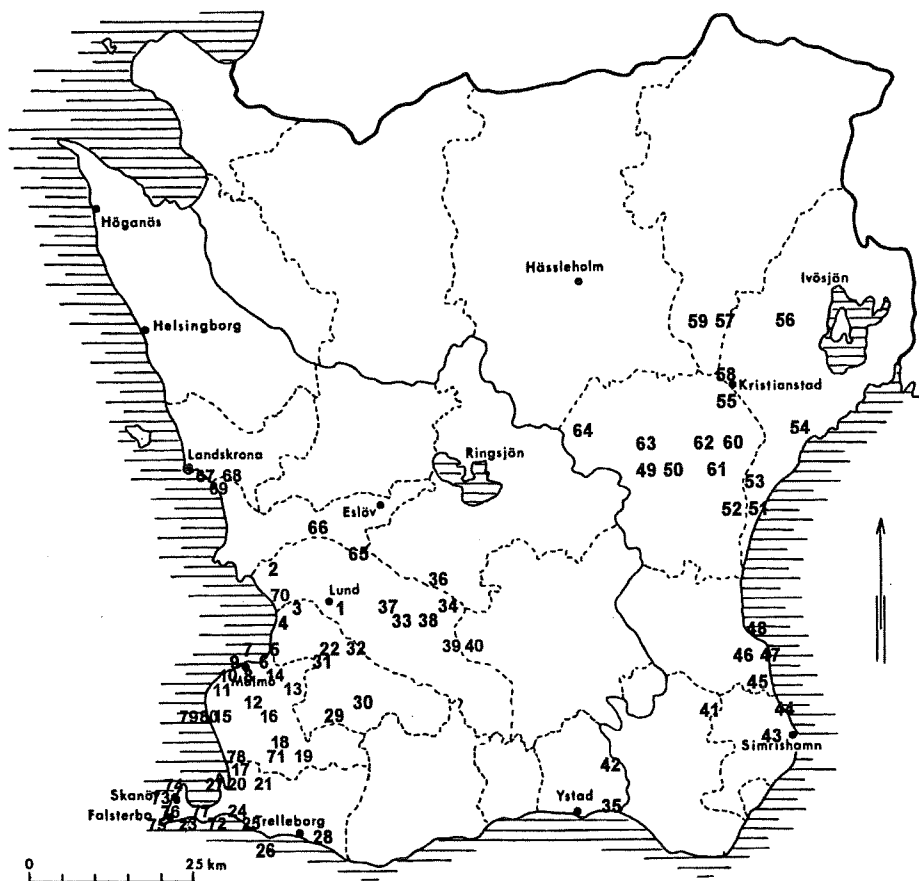
Så har jag då överlämnat vårt lilla paket, en selektion eller ett *spicilegium* av våra intryck från tre dagars resor i skånska bygder. Nog hade vi kunnat fylla paketet till bristningsgränsen, men till vad nytta? Det är likväl icke möjligt att med ord göra rättvisa åt de rika upplevelsena under färder som dessa. Härförutom nödgas man korsa landskapet vid minst två eller tre

tillfällen under året, ifall man vill ta del av områdets alla kända botaniska begivenheter. Den flitige läsaren av detta medlemsblad kan väl vittna om de många *novitier* vilka uppdragas uti *Flora Scanica* under årens lopp. En färd i vårt landskap kan tagas om gång på gång längs gamla banade stigar och vägar, ty nya ting och överraskningar finnes städse bortom varje krök och backe. Väl mött!

Sträv ambrosia
Ambrosia coronopifolia

Figureerna (utom kartan) är hämtade från Lid & Lid (1985), *Norsk, svensk, finsk flora* (5. utgåva av "Norsk flora" ved O. Gjærevoll) samt Lid & Lid (1994), *Norsk flora* (6. utgåve ved R. Elven).

Karta över hertigdömet Skåne. Numeris 1 till och med 80 markerar de platser, vilka finnes angivna i texten. Streckade linjer markerar häradsgänserna. - Undertagskartan efter Pamp, P. (1983), *Ortnamn i Skåne*, Almqvist & Wiksell Förlag AB.

ÄLDRE MEDLEMSBLAD

Föreningens medlemmar kan gratis erhålla de tidigare utgivna medlemsblad som finns i lager. För icke medlemmar kostar de 20 kr/styck. Om man inte är medlem och vill ha kvarvarande medlemsblad, får man dem alltså kostnadsfritt genom att bli medlem i föreningen! Dock debiteras portokostnad om medlemsbladen måste skickas till dig.

MEDLEMSKAP I LBF

Det enklaste sättet att bli medlem är att kontakta distributören, tel: 046-222 89 65 eller ordföranden: 0418-66 28 73. De träffas oftast också på mötena. Det går även att betala årsavgiften på 100 kronor till postgiro 8 35 22 - 3, Lunds Botaniska Förening. Glöm inte att ange både namn och adress, samt att det gäller ett nytt medlemskap. Vi får varje år några anonyma inbetalningar.

LBF är en ideell förening, med främsta syfte att sprida intresset för botanik och stödja botanisk forskning. Föreningen ordnar föredrag cirka 10 gånger om året, och dessa följs av eftersitsar till självkostnadspris. Föreningen ordnar också exkursioner, dels en- eller tvådagsturer inom Sydsverige, dels längre resor. Flertalet av de senare har gått till Medelhavsområdet. Naturskydd, främst syftande till att skydda hotade skånska växter, ingår också i programmet. Föreningen driver genom särskilda arbetsgrupper inventeringsprojektet Skånes Flora och floraväktarverksamheten i Skåne.

BOKFÖRSÄLJNING GENOM LBF

frakt tillkommer

- ISBN 91-86344-24-2 Weimarck, H. & G., *Atlas över Skånes flora*. 1985. Pris 100 kr.
- ISBN 91-7260-672-X Kraft, J., *Floran i Brunnby socken med Kullaberg*. 1982. Pris 50 kr.
- ISBN 91-971021-0-5 Kraft, J., *Falsterbohalvöns flora*. 1987. Pris 75 kr.
- ISBN 91 971021-1-3 Kraft, J., *Floran i Landskrona kommun*. 1996. Pris 150 kr.
- ISBN 91 971021-2-1 Gustafsson, M., *Kulturlandskap och flora på Bjärehalvön*. 1996. Pris 200 kr.
- ISBN 91-971021-3-X Snogerup, S. & Jörgensen, M. *Från Skånska Resa till Skånes Flora*. 2000. Pris 150 kr.
- ISBN 91-7486365-7 Snogerup, S. & Jörgensen, M. *I Linnés hjulspår runt Skåne*. 1997. Pris 150 kr.

Innehåll

Information från Projekt Skånes Flora	1
Inventeringsläger i Skurup, 1-6 juli 2000	1
Bokningsläget 2000-11-22	2
Beden. Stabil flora i 50 år	3
Stor ögontröst i Skåne 1990 – 2000	9
Buskvicker i Skåne	15
Berättelse om tre dagars botaniskt resande i Skåne i begynnelsen av augusti månad år 2000.	18